

YEREL YATIRIM ÖNCELİKLERİNİN KATILIMCI TARZDA BELİRLENMESİ

Bu enformasyon ürününde kullanılan ifadeler ve malzemenin sunumu, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü açısından, herhangi bir ülke, bölge, kent veya alanın veya buralardaki yetkili kurumların hukuksal veya kalkınmayla ilgili konumuna veya sınırlarının belirlenmesine ilişkin bir görüşün ifade edilmesi anlamına gelmemektedir.

Bütün hakları saklıdır. İşbu enformasyon ürünündeki malzemenin, eğitim veya ticari olmayan başka amaçlarla çoğaltılması veya dağıtılması, telif hakkı sahiplerinden önce yazılı onay alınmasına tabi olup, kaynağın bütünüyle açık olarak gösterilmesi gerekir. İşbu enformasyon ürünündeki malzemenin, telif hakkı sahiplerinin yazılı onayı olmaksızın yeniden satış veya başka ticari amaçlarla çoğaltılması yasaktır. İzin başvuruları Director, Investment Centre Division, FAO, Viali delle Terme di Caracalla, 00100 Rome, Italy adresine veya Investment-Centre@fao.org elektronik posta adresine yapılmalıdır.

© FAO 2007

İÇİNDEKİLER

I. RURALINVEST'E GİRİŞ

- A. RuralInvest'in Amacı
- B. Kırsal Yatırımların Özel Doğası
- C. RuralInvest'e Uygun Projelerin Türü ve Ölçeği
- D. RuralInvest Modülleri
- E. RuralInvest Kullanıcıları

II. MODÜL 1'E GİRİŞ

- A. Neden Katılımcı Yöntem?
- B. Sistemik Analiz Nedir?
- C. Sistemik Analizde Hangi Ön Tedbirler Gerekir?
- D. Cinsiyet Perspektifi Nedir?
- E. Kırsal Yatırımların Öncelik Sıralaması Nasıl Yapılır?
- F. Modülün Düzenlenişi

III. KATILIMCI TEŞHİS ARAŞTIRMASI

- A. Hazırlık Faaliyetleri
- B. Katılımcı Teşhis Çalıştayı
- C. Problemleri ve/veya Zorlukları Sıralamak için Sonuç Analizi

IV. YEREL KALKINMANIN PLANLANMASI

- A. Öncelikli Eylemlerin Tanımlanması ve Seçilmesi
- B. Yerel Kırsal Kalkınma Planının Hazırlanması

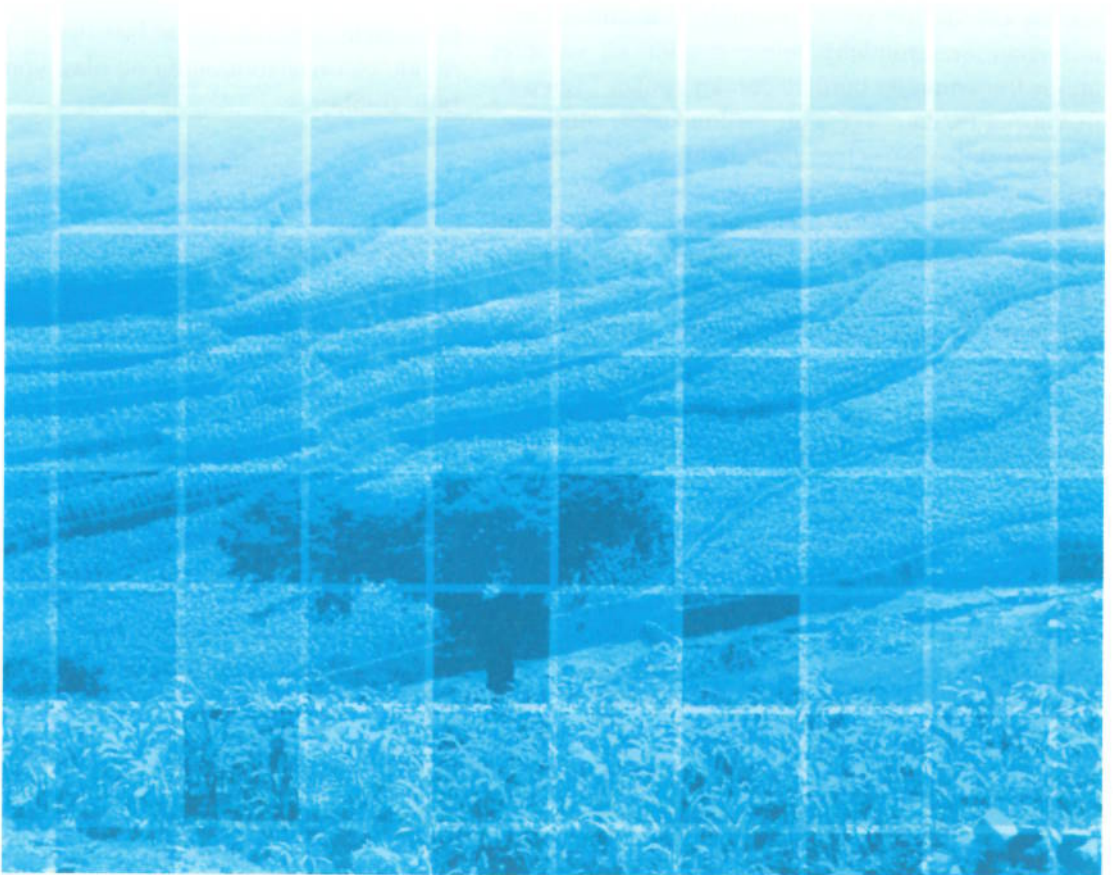
EKLER: KATILIMCI TEŞHİS ÇALIŞMASI KILAVUZLARI

- EK 1: Nüfusun ve Özelliklerinin Analizine Yönelik Kılavuzlar
- EK 2: Yöre, Doğal Kaynaklar ve Çevre ile ilgili Kılavuzlar
- EK 3: Başlıca Ekonomik Faaliyetlere ilişkin Kılavuzlar
- EK 4: Yerel Kurum ve Kuruluşlarla ilgili Kılavuzlar
- EK 5: Toplumsal ve Üretim Altyapısı ile ilgili Kılavuzlar

Bölüm I

RURALINVEST'E GİRİŞ

I RURALINVEST'E GİRİŞ

Elinizdeki belge; kırsal alanlarda küçük ölçekli topluluk veya aile yatırım projelerinin belirlenmesine, ortaya konulmasına, uygulanmasına ve değerlendirilmesine yönelik görece basit fakat güvenilir bir yaklaşım için taban oluşturan ve birlikte kullanılan el kitapları, eğitim malzemeleri ve bilgisayar yazılımından oluşan "alet takımının" bir parçasıdır.

RuralInvest (Kırsal Yatırım), yayımlanan kılavuzda geleneksel olarak ele alınanlardan çok daha küçük yatırımların belirlenmesi ve hazırlanmasına yönelik kolayca kullanılabilir bir yaklaşıma duyulan isteklere yanıt olarak ilk kez Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) Yatırım Merkezi personeli tarafından geliştirilmiştir.

FAO, Orta Amerika'daki çok-temsilselikli "Teknik Yardım Bölgesel Birimi" (RUTA) ile işbirliği yaparak, bu ilk deneyimleri, halen birçok ülkede büyük başarıyla sınanmakta olan genel bir metodoloji ve alet takımına dönüştürmüştür. Kullanıcı sayısı arttıkça, paketi başka birkaç dilde kullanıma sunmanın yanı sıra, RuralInvest alet takımının farklı öğelerini iyileştirmek ve genişletmek mümkün olmuştur.

A. RuralInvest'in Amacı

Son on yıllarda birçok hükümet, yerel toplulukları kendi kalkınmalarını ilgilendiren kararlarda daha aktif rol almaya özendirmeye başlamıştır. Çoğu kez "Topluluk İtkili Kalkınma" (TİK) adı verilen bu yöntem; finansal kaynakların yerel yönetimlere aktarımı, kamu kuruluşlarının sorumluluklarının dağıtılması ve yerel yatırım fonlarının (ki bunlara zaman zaman "Talep İtkili Yatırım Fonları-TİYF" adı verilmektedir) oluşturulması gibi önlemleri içine almaktadır. Hükümetler ve uluslararası finans kuruluşları, bu yaklaşımları kullanarak, insanların kendi topluluklarının, beldelerinin veya yörelerinin sosyal ve ekonomik kalkınmasına katkıda bulunacak kararlara katılmaları ve bu kararları etkilemeleri açısından yeni imkanlar yaratmışlardır.

Bununla birlikte, yerel seviyede yatırımların seçimi problemsiz de değildir. Hangi yatırımların en iyi sonuçları sağlayacağını tespit etmek her zaman kolay

değildir. Bir topluluk üzerinde, bir köprü belki yeni bir kuyudan daha büyük etki yaratacaktır veya bir süt işleme tesisi sulama sistemine göre daha büyük katkı sağlayacaktır; fakat bunlar arasında nasıl karar verilecektir? Dahası, bütün yatırımlar da sürdürülebilir değildir. Mesela, başlangıçta topluluk için son derece olumlu sonuçlar veren bir yatırım; daha sonra işletilmesi çok pahalı bir yatırıma dönüşebilir (mesela, bir yerel hastane) veya geri dönüşü kolay olmayacak şekilde doğal kaynakların yıkımıyla sonuçlanabilir (mesela, bir bıçkılıhan).

Uzun yıllar boyunca, gelişmekte olan ülkelerin çoğu, ekonomik ve sosyal planlamadan sorumlu bakanlık ve kuruluşlarda bulunan, uluslararası planda eğitim görmüş dar kadrolardan yararlanarak yatırım tekliflerini hazırlayacak ve analiz edecek bir ulusal kapasite oluşturmuştur. Uluslararası standartlara uygun hazırlama ve değerlendirme yöntemlerini kullanan ve genellikle uluslararası finans kuruluşlarında görev yapan uzman danışmanlar tarafından da desteklenen, yüksek seviyede eğitim almış bu kadrolar geleneksel olarak milyonlarca dolarlık ana yatırımlar üzerinde odaklanmışlardır. Mesela, yeni bir hidroelektrik barajın fizibilite çalışması yıllar boyu sürebilmekte ve milyonlarca dolara mal olan ciltler dolusu rapor gerektirebilmektedir.

Fakat, böylesine derinlikli analizler gerektirdiği kesin olmayan daha küçük ölçekli projelerin analizinde, genellikle bu personelin tecrübesi azdır. Dahası, bu uzmanlar kendi usullerini küçük projelerin incelenmesine uyarladıklarında bile, merkez dışındaki onlarca projeyi, şimdi kendi projelerini belirlemeye çalışan yüzlerce küçük topluluğu veya özerk belediyeleri destekleyecek çok az sayıda uzman olacaktır. Gereken şey, farklı bir yaklaşımdır; yalnızca yerel teknisyenleri ve kaynakları kullanan, küçük ölçekli projeleri hazırlamakta ve onaylamakta kullanılacak olanlardır.

Genellikle, yerel seviyede hazırlanan projelerin seçiminde ve onaylanmasında üç olası yöntem kullanılabilir. Bunlar:

1. Standart yöntemlerin ve istisnaların bütün projelere uygulanması

Finansman sağlayan kuruluşun önündeki birinci seçenek, standart yöntemler ve istisnalar belirlemek ve bu ölçütleri karşılayan bütün projeleri kabul etmektir. Bunlar aşağıdakileri ihtiva edebilir:

- Başvuruda bulunan topluluk veya grubun çoğunluğunun imzasını (veya işaretini) talep etmek;

* Bu belge, FAO Yatırım Merkezi ile Latin Amerika'daki çok kuruluşlu Teknik Yardım Bölgesel Birimi (RUTA) tarafından hazırlanmıştır. Belgeyi ilk kaleme alanlar RUTA'dan Jorge Urbe ve FAO Yatırım Merkezi'nden Dino Francescutti'dir. Bununla birlikte, belgenin hazırlanmasında Aidan Gulliver, Selim Mohor ve Elen Lemaitre (FAO Yatırım Merkezi) ile birlikte FAO ve RUTA'daki başka çalışanların da değerli görüş ve yorumlarının katkısı bulunmaktadır.

1 "Guidelines for the Design of Agricultural Investment Projects - Tarımsal Yatırım Projeleri Tasarım Kılavuzu", Teknik Çalışma No.7, Yatırım Merkezi, FAO, Roma, 1992. Büyük ölçekli projelerin hazırlanmasına ve değerlendirilmesine yönelik olarak hazırlanan bu çalışma, yöntem ve usuller el kitabının iyi bir örneğidir.

- Belediye Başkanı veya Meclisinin onayını şart koşmak;
- Belirli türde yatırımları hariç tutmak (mesela, çevreye veya dini yapılara zarar verebilecek hiçbir projeye izin verilmeyecektir);
- Kişi başı sınırı (yani yararlanıcı başına düşen maliyeti) aşan yatırım maliyetine sahip projeleri hariç tutmak.

Bu seçenek, topluluklara veya başvuran gruplara yatırımlarını seçmelerinde geniş bir özerklik tanımaktadır; fakat, herhangi bir değerlendirme mekanizmasının olmayışı, mümkün olmayan veya sürdürülebilir olmayan projelerin finanse edilmesi hususunda büyük bir risk oluşturmaktadır.

2. Beklenen her proje türü için önceden belirlenmiş yatırım modellerinin kullanılması

Bu ikinci seçenekte, her biri, katılımcı gruplardan, topluluklardan veya belediyelerden alınması beklenen teklif türünün temsilcisi olan birkaç "model yatırım" için ayrıntılı çalışma yapılır. Sonra, bütün teklifler sunulmalarına esas olarak bu modelleri kullanmak zorundadırlar. Bu yöntem, genel olarak iyi tasarlanmış projeleri temin etme avantajına sahiptir (çünkü her modelin tasarımı için uzmanlar çağrılabilir), özellikle bir yerden sonra başka bir yerde tekrarlanabilecek alt yapı projeleri içindir (mesela, bir sağlık ocağı).

Ancak, önceden tanımlanmış projeler temel tasarımda yapılacak değişikliklere kolay kolay izin vermezler ve bu yüzden yerel şartlara uygun olmayan yatırımların finansmanını riske atarlar (mesela, bir sulama sistemi). Ayrıca, yerel topluluğa az bir rol tanıyan "kullanıma hazır" tasarımlar olduklarından, bu tür projeler yerel katılım ve sahiplik derecesini sınırlandırma eğilimindedirler. Standart tasarımlara uyma ve tıpa tıpa aynı inşaatı temin etme ihtiyacı, yerel katılımı daha da sınırlandıracak şekilde, yerel iş gücü yerine profesyonel yüklenicilerin kullanımını destekleme eğilimini doğurmaktadır. Sonuç olarak, model yatırımların kullanımı, ortada bir modeli bulunmayan yenilikçi projeleri genellikle dışlamaktadır. Dolayısıyla, kırsal yatırımların çoğunun finansmanı için uygun değildirler.

3. Yerel seviyede proje belirleme, tasarım ve analiz

Yerel seviyedeki projelerin tasarımı ve değerlendirmesi önemli avantajlar sunmaktadır. Bunlar: (a) yerel ihtiyaçlar, öncelikler ve şartlardan kaynaklanan ve bunlara yanıt veren projelerin tasarımı, (b) yalnızca yatırım projelerini hazırlamak ve değerlendirmekle kalmayıp, daha geniş anlamda toplulukların kendi kalkınma süreçlerini de yönetmeleri için bir yerel kapasite gelişimi ve (c) formüle etme sürecine katılmalarının bir sonucu olarak, başvuranların tekliflere gerçek bağlılıklarının ve sahipliklerinin sağlanması.

Bununla birlikte, bu yaklaşım, gerek yerel teknisyenlerin başlangıç eğitiminde, gerekse başvuranlarla daha

sonra yürütecekleri çalışmalarda diğerlerine göre kuşkusuz daha çok çaba ve maliyet gerektirir. Pek çok durumda, yerel teknisyenlerin konu uzmanları (mesela, sulama mühendisleri, mimarlar, vb.) tarafından desteklenmeleri ve geliştirilen tasarımların kalitesini ve doğruluğunu güvence altına almak için yeterince denetlenmeleri gerekecektir. Büyük oranda, milyonlarca dolarlık projelerde kullanılmak üzere geliştirilmiş karmaşık yatırım formüle etme araçlarının etkin olarak uyarlanmasında yerel personelin yetersiz kalmasından dolayı geçmişte bu yaklaşımı kullanmak için yapılan birkaç girişimin başarısız oldukları görülmüştür.

Bu problemlerden kaçınmak için, proje tasarım ve değerlendirme süreci, yerel teknisyenlerin ve hizmet ettikleri topluluğun erişim alanına taşınmalıdır. RuralInvest, öncelik tespiti, proje belirleme, ayrıntılı proje tasarımı ve analizi görevlerini ve sonuçta uygulama sürecinin izlenmesini ve değerlendirilmesini basitleştiren bir dizi ayrı fakat birbirleriyle bağlantılı modüller kullanarak, bu amacı gerçekleştirecek araçları sağlamaktadır.

B. Kırsal Yatırımların Özel Doğası

Bir yatırımın belirlenmesinde ve kağıda dökülmesinde yeri olan başlıca ögeler, ister kırsal ister kentsel sektörde olsun birbirinin aynısıdır. Aslında, RuralInvest'i, kentte olsun kırsal olsun küçük veya orta ölçekli herhangi bir yatırıma uygulamak mümkündür. RuralInvest, kırsal sektörde yatırım projeleri hazırlarken ve uygularken önem taşıyan ayırt edici bazı özelliklere sahiptir. Bunlar, bir yatırımın fizibilitesi ve sürdürülebilirliği üzerinde önemli etkilere sahiptir.

• Birçok kırsal faaliyetin mevsimlik olması

Kentsel yatırımlardan farklı olarak birçok kırsal projenin yılın farklı aylarında kaynakların (toprak, iş gücü, sermaye) bulunabilirliğini hesaba katmak ve bunu farklı üretim desenleriyle (mesela tarla ürünleri ve hayvancılık) ilişkilendirmek durumundadır. Ayrıca, sabit masraflar yıla yayılabilir ve üretimle ilgili herhangi bir etkinliğin olmadığı aylarda da bu masraflar gündemde olabilir.

• Büyük oranda doğal kaynakların kullanımına bağımlılık

Olası kırsal yatırımları değerlendirirken, uzun-dönem başarı açısından çevresel ve doğal kaynakların sürdürülebilirliği kritik faktörler olarak önem kazanır.

• İnsanların ve ekonomik faaliyetlerin yayılımı

Kırsal nüfus; altyapıya (yollar, elektrik) ve hizmetlere (okul, sağlık ocakları) erişimi sınırlandıracak biçimde yayılma eğilimindedir. Aynı şekilde, girdiler, pazarlar ve üretimle ilgili diğer ögeler de dağınık olabilir. Bu da, girdilerin bulunabilirliği ve nihai ürünün alıcıya

teslim maliyeti gibi hususlara özel dikkat gösterilmesini gerektirir.

C. RuralInvest'e Uygun Projelerin Türü ve Ölçeği

RuralInvest yaygın olan iki yatırım proje türü arasında farklılık gözetir: gelir getirmek için tasarlanan yani kâr amaçlı projeler ve başlıca hedefi kâr amaçlı olmayan projeler.

Gelir getirici projeler kategorisi; tarımsal üretim, su ürünleri, kırsal dükkanlar, sulama, tarımsal sanayi, el sanatları, turizm, taşımacılık, basit makinelerin ve yedek parçaların üretimi ve pazarlama hizmetleri gibi gerçekleştirilmesi mümkün olan bir dizi faaliyeti içine almaktadır. Aslında, bir proje bu sayılan alanların birden fazlasında yatırım gerektirebilir ve çoğunlukla aynı yatırım birden daha fazla üretim faaliyetini ilgilendirecektir (mesela sulama yatırımının bir sonucu olarak farklı ürünlerin yetiştirilmesi).

Gelir getirici olmayan projeler de çok sayıda faaliyeti kapsar ve bu faaliyetler üç alt grupta toplanabilir:

- Üretim desteği: Ana sulama altyapısının yanı sıra erişim yolları ve köprüler, elektrifikasyon ve iletişim;
- Sosyal projeler: Sağlık ve eğitim hizmetleri, içme suyu ve kanalizasyon, topluluk örgütlenmelerine destek;
- Çevresel projeler: Su havzası ve yamaç koruma, ağaçlandırma ve toprak koruma.

Gelir getirici olmayan projeler kategorisinde, işletme masraflarının belirli bir bölümünü çıkartmak üzere çoğu kez kullanıcılardan ücret alınması söz konusu olabilir. Bununla birlikte "kâr amaçlı" projelerden farklı olarak, elde edilen bu gelir hiçbir zaman projenin gerekçesini oluşturmaz; bu, yalnızca sürdürülebilirliğe katkıda bulunan bir faktördür.

RuralInvest yaklaşımında sürekli vurgulanan katılımcı yöntem; RuralInvest'i özellikle gruplar ve toplulukların kullanımı için uygun kılarken, bundan kişilerin ve ailelerin de yararlanamaması için hiçbir sebep yoktur. Yine, bu tür ferdi başvurular, RuralInvest'in birinci modülünde merkezi önem taşıyan ayrıntılı ihtiyaç analizini ve öncelik sıralamasını göz ardı eder ve işe doğrudan proje profili ile başlar.

Finansmana 4 sayfalık bir profil üzerinden karar verileceğinden, mikro-yatırımlar (yatırım değeri genellikle 5.000 doların altında olan çok basit projeler) ilk proje profilinin ötesinde bir hazırlık gerektirmeyebilir. Buna karşılık, daha büyük ölçekli yatırımlar söz konusu olduğunda; proje profili, bilgisayar yazılımına dayalı daha geniş ve ayrıntılı teklifin hazırlanmasında, yalnızca bir ilk adımdan ibarettir.

Ancak, yaklaşık 250.000 doların üzerine çıktığında projenin karmaşıklığına ve yatırımın büyüklüğüne

bağlı olmak üzere- RuralInvest kullanımının uzman bir proje geliştirme ekibi ile takviyesi, hatta RuralInvest yaklaşımı yerine bu ekibin kullanılması daha yerinde olacaktır. Bu husus önemlidir; çünkü RuralInvest, büyük ölçüde genel anlamda teknik personelin kullanması için hazırlanmıştır. Belirli bir yatırım maliyetinin üzerine çıkıldığında ise, bazı alanlarda uzmanlarla sözleşme yapılması daha verimli olacaktır.

D. RuralInvest Modülleri

Yukarıda değinildiği gibi, RuralInvest bir dizi aşama veya modülü içerir. Aşağıdakiler, bunların her birindeki başlıca öğelerin tanımıdır.

Modül 1 – Yerel Yatırım Önceliklerinin Katılımcı Biçimde Belirlenmesi

RuralInvest'in birinci modülü en başta topluluk odaklıdır ve somut yatırım projelerinin türetileceği yerel ölçekli bir kalkınma planının oluşturulmasına destek amaçlıdır. Bu tür bir sürecin içine girmiş olan topluluklar ve gruplar veya kendi öncelikleri konusunda genel olarak daha net olan ferdi başvuru sahipleri doğrudan proje profillerinin geliştirileceği 2. Modüle geçebilirler.

RuralInvest, bu aşamada aşağıdaki görevlere yardımcı olmak üzere ayrıntılı kılavuzlar sunmaktadır:

- Fiziksel (topluluğun bulunduğu yer, suyun ve toprağın bulunabilirliği, toprak türleri, yamaçlar, vb.), çevresel (ormanlar, balık alanları, yağışın dağılımı), sosyoekonomik ve kültürel (pazarların bulunabilirliği, topluluk üyelerinin halihazırdaki kazançları, göç, grup dayanışması, vb.) dahil olmak üzere bir dizi özellik dikkate alınarak grubun veya topluluğun mevcut durumunun tanımlanması;
- Mevcut duruma ilişkin bu tanımlamanın, topluluk veya grubun karşı karşıya olduğu başlıca problemler ve sahip olunan potansiyele ilişkin bir mutabakata varılmasında kullanılması;
- Başvuru sahiplerinin ihtiyaçlarına göre, eylem önceliklerini belirleyen bir yerel kalkınma planı hazırlanması;
- Bu planın uygulanmasına ve gerçekleştirilmesine katkıda bulunacak bir veya daha fazla sayıda mümkün yatırımın belirlenmesi.

Topluluklar için, bu ilk aşama, hemen her zaman, RuralInvest kullanım eğitimi almış ve katılımcı planlamada deneyimli bir topluluk çalışanının veya kırsal teknisyenin desteğini gerektirir. Teknisyen, RuralInvest'in sunduğu araçları ve kılavuzları kullanmalarında başvuru sahiplerine destek sağlayacak ve rehberlik edecektir. İdeal olarak, bu kişi orada yaşadığı veya daha önce çalıştığı için topluluğu zaten bilecektir. Fakat, topluluktan gelen özel bir talep üzerine, birçok du-

rumda teknisyenler, destekleyici kuruluş tarafından başvuru sahipleriyle birlikte çalışmak üzere görevlendirileceklerdir.

Teknisyenle başvuru sahipleri arasında daha önceden herhangi bir temasın olmadığı ve bir yerel kalkınma planının veya buna eşdeğer bir belgenin hiç hazırlanmamış olduğu durumlarda, teşhis ve belirleme aşamasında; grubun örgütlülük düzeyi, karşılaşılan kısıtlılıkların ve eldeki imkanların ortaya koyduğu duruma ve topluluğun erişilebilirliğine bağlı olarak 3-4 aylık bir zaman dilimi içerisinde teknisyenin bir dizi ziyaret yapması gerekir.

Buna karşılık topluluğun yerel ihtiyaçları ve öncelikleri belirleme bakımından ön deneyime sahip olduğu durumlarda süreç çok daha hızlı işleyecektir ve bu aşama birkaç ziyaretin ardından hemen tamamlanabilecektir.

Bu ilk aşamada genel olarak uzmanlaşmış bir teknik personelin katılımına gerek duyulmaz; çünkü, öncelikler ve bunun sonucu olan kalkınma planı büyük ölçüde başvuranların kendilerinin eseridir.

Modül 2 – Proje Profillerinin Oluşturulması ve Kullanılması

Modül 2'nin esası, öncelikli her yatırım önerisi için bir proje profili hazırlanmasıdır. Bu profillerin sağladığı yeterli yatırım bilgileri sayesinde hem başvuru sahibi (sahipleri) hem de nihai finansman kaynağı hangi fikirlerin belirli bir potansiyel taşıdığını, dolayısıyla daha ileri düzeyde çabalara değeceğini ve daha ayrıntılı belirlemeler için gerekli çaba ve kaynakları belirleyebilir.

Bireysel başvuru sahiplerinin çoğu daha önceki topluluk teşhis ve planlama çalışmalarını atlamak ister. Çünkü bu söylenenlerin, ne tür bir yatırım yapacakları konusunda kafaları zaten net olan kişiler için fazla anlamı olmayacaktır. Daha önceleri bir tür topluluk kalkınma planlaması yapmış olan topluluklar bile, kalkınma ihtiyaçları ve öncelikleri konusunda ortada net bir fikir varsa, buradan hemen ve doğrudan doğruya profil hazırlama aşamasına geçmek isteyebilirler.

Buna karşılık, doğrudan doğruya Modül 3'e atlamaları için izin verilebilecek başvuru sahibi sayısı çok az tutulmalıdır. Çünkü, ayrıntılı proje geliştirme çalışması için gerekli kaynaklar, ortada onaylanmış bir profil olmadıkça, gerekçelendirilip haklı gösterilemez. Ayrıca, eldeki profiller doğrudan doğruya Modül 3 modellerine içselleştirilebilecek pek çok bilgi sağlar ve böylece en baştaki profil hazırlama aşamasında daha az emek harcanmış olur.

Burada, Modül 1'den farklı olarak, profil hazırlama çalışmasında yerel saha teknisyenine konu uzmanı tarafından destek verilmesi gerekli olabilir. Önerilen projenin yerel bilginin çok sınırlı kaldığı bir alana ilişkin olması durumunda (mesela aydınlatma amacıyla

güneş enerjisinden elektrik elde edilmesi) konu uzmanı kişinin desteğine gerek duyulacaktır. Bu kişi maliyet ve performansa ilişkin temel parametreleri ortaya koyacak, böylece eğer bir proje teknik açıdan en baştan uygulanamaz durumdaysa böyle bir teklif için boşuna emek harcanmayacaktır.

Modül 3 – Ayrıntılı Proje Formülasyonu ve Analizi

RuralInvest'in üçüncü aşaması, Modül 2'de elde edilen profili başlangıç noktası olarak daha ayrıntılı bir proje önerisi hazırlanmasından ibarettir. Bu aşamada, başvuru sahiplerinin ve yerel teknisyenin (topluluktan kişiler, yayımcılar, vb.) dışında, proje formülasyonu ve analizine yönelik bilgisayar tabanlı RuralInvest modüllerinin kullanımı konusunda eğitilmiş destekleyici bir teknisyen de yer alabilir. Yerel teknisyenin bu görevi üstlenmesi de mümkündür. Bununla birlikte, genel olarak alındığında, bu iki rol, sorumlulukların da ayrıştırılmasını gerektirecek ölçüde farklıdır.

Ayrıntılı proje hazırlama aşamasında, ek dış teknik gelirler de gerekli olabilir. Bu tür girdilerin gerekli olup olmadığı, yatırımın değerine ve karmaşıklığına bağlıdır. Uzmanlık temelinde dış girdilerin gerekli olabileceği alanlar şunlardır: çevresel etki analizi; sulama mühendisliği; gıda maddeleri üretimi, vb. Buna karşılık, genel olarak bakıldığında bu tür dış girdiler sınırlı mahiyettedir ve önerilen yatırımın değerine göre birkaç günlük bir hafta arasında zaman gerektirir.

Formülasyon ve değerlendirme sürecinde gerekli olan ayrıntıların derinliği ve düzeyi, projenin karmaşıklığına ve kapsamına bağlıdır. Destek teknisyeni, başvuranlara ve yerel teknisyene aşağıdaki görevlerden bir bölümünde veya hepsinde destek sağlar:

- Talebin ve yararların belirlenmesi;
- Önerinin teknik fizibilitesinin ve ölçeğinin değerlendirilmesi;
- Projenin, finansal ve çevresel açılardan operasyonel fizibilitesinin değerlendirilmesi;
- Yatırım ve daha sonraki işletimle ilgili maliyetlerin ayrıntılı olarak belirlenmesi;
- Uygun bir yönetsel ve idari yapının seçilmesi ve ayrıntıya dökülmesi;
- Finansman kaynaklarının ve maliyetlerinin tahmini.

Formülasyon ve değerlendirme süreci bilgisayar kullanımını gerektirir ve bu iş genellikle sahada yapılmaz. Bu sebeple, teklifin ihtiyaçları gerçekten yansıtmasını sağlama açısından, sorumlu teknisyen ile başvuran (başvuranlar) arasındaki temasın sürekli kılınması önemlidir. Dahası, ayrıntılı formülasyon, yatırımla ilgili olarak, başvuranların planlarını yeniden gözden geçirmelerini gerektirecek birtakım yönleri (mesela yılın belirli dönemlerinde iş gücü bulma rekabeti, bakım maliyetlerinin yüksekliği, vb. gibi) de ortaya çıkarabilir.

Projenin karmaşıklık düzeyine bağlı olmak üzere, ayrıntılı değerlendirmenin her profil için 3-6 hafta alacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca, bilgisayar yazılımı ile ilgilenen teknisyenin birkaç saha gezisi yapması da gerekebilir.

Modül 4 – RuralInvest Teklif ve Projelerinin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi

RuralInvest'i benimseyen birçok kurum veya uluslararası finansmana sahip proje, her yıl sayısı yüzlerle ifade edilebilecek kırsal yatırımların hazırlanmasına ve finansmanına destek sağlamaktadır. Ayrıca, bu yatırımların belirlendiği ve hazırlandığı süreç çoğu kez kapsanan alanın çeşitli noktalarındaki yerel ofislerde gerçekleşmektedir. Bu şartlarda, önerilerin ve finansmanı sağlanan projelerin gerektiği gibi izlenmesi ve değerlendirilmesi güç bir iş halini alabilmektedir.

Bunun sonucunda dördüncü bir modül daha geliştirilmiştir. 4. modül, önerilen ve sahada uygulanan bütün projeleri hızla toparlayıp değerlendirmeye yönelik RuralInvest yazılımının kullanılmasına imkan tanımaktadır. 2. ve 3. modülleri arama ve raporlama işlevi çerçevesinde ele alan aynı yazılımın içindeki 4. Modül, yönetici kadroların faaliyetleri bir dizi ölçüt bağlamında hızla belirleyebilmesine imkan tanımaktadır. Arama ve raporlama işlevi yerel ofis düzeyinde kullanılabilirken, bunun asıl yararı projenin bütününe veya finansman kurumuna yöneliktir. İzleme ve değerlendirme personeli bu sayede RuralInvest çerçevesinde hazırlanan bütün projelerin ayrıntılarına ulaşabilmekte, bunları depolayabilmekte ve analiz edebilmektedir. Bu modülde izleme ve değerlendirme desteğinin iki temel biçimi sunulacaktır:

Proje Özelliklerine İlişkin Verilerin İzlenmesi:

Yatırımın kategorisi, yeri, yararlanıcı grup ve finansal özellikler dahil olmak üzere bir dizi temel göstergeye başvurarak, bu kriterleri karşılayan bütün projeleri gösteren tablolar elde etmek mümkündür. Mesela, "yararlanıcı grup" (alt kategori: kadınlar) göstergesini ve "yatırım kategorisi (alt kategori: küçükbaş hayvancılık) göstergesini seçerek, bu kriterleri karşılayan bütün projelerin özelliklerini veren bir tablo elde edilebilir.

Proje Performansına İlişkin Verilerin İzlenmesi:

RuralInvest kullanılarak geliştirilen öneriler ve daha sonra hazırlanan projeler, proje çevrimindeki aşağıdaki aşamalardan herhangi birine göre de tanımlanabilir:

- Teklif
- Onaylanma
- Yatırım
- İşletim

Dahası, bir proje aşamasından diğerine geçilirken pro-

jelere yeni veriler girilmesiyle, projelerin önceki aşamalarıyla karşılaştırılmaları da mümkün olur. Mesela, proje bir kez uygulamaya konulduğunda, fiilen gerçekleşen hasıla, fiyatlar veya satılan miktarlar gibi öğelere ilişkin verilerin girilmesiyle, proje performansına ilişkin getiri, istihdam yaratma ve diğer ölçüler otomatik olarak yeniden hesaplanabilir ve böylece bu verilerin daha önceki öngörülerle karşılaştırılması da mümkün olur.

E. RuralInvest Kullanıcıları

RuralInvest, bir projenin belirlenmesinde, formülasyonunda ve değerlendirilmesinde yer alan belli başlı bütün öğeleri yeterince dikkate alan bir yatırım önerisini incelemek isteyen herhangi bir grup, kuruluş veya kişi için potansiyel anlamda yararlı bir araçtır. Ancak, RuralInvest'in sunduğu farklı araçlardan tam olarak yararlanmak için şunlar gereklidir: (a) RuralInvest metodolojisi ve araçları konusunda eğitim almak; ve (b) seçilmiş projelerin finansmanı için yatırım ve işletme sermayesine erişim. Deneyimler, bu sebeple RuralInvest'in en fazla aşağıdaki bağlamlarda uygulanabilirlik taşıdığını göstermektedir:

- Bir bölgesel kalkınma projesi, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, hatta bir STK tarafından yönetilen, finansmanı yerel ölçekte sağlanan bir tarımsal veya kırsal kalkınma fonu.
- Dünya Bankası, IFAD veya diğer uluslararası kuruluşlar tarafından desteklenen, uluslararası ölçekte finanse edilen bir projenin bileşenini veya ögesini oluşturan yerel veya topluluk düzeyi yatırım fonu.
- Küresel Çevre imkanları (GEF) ve diğer kuruluşlar tarafından desteklenen, çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunmasını amaçlayan veya doğal felaketlerin olumsuz sonuçlarının hafifletilmesini hedefleyen bir program.
- Kırsal sektörde yaygın girişimleri olan özel ve yarı devlete ait bankalar tarafından kullanılacak bir kredi analiz ve değerlendirme aracı.
- Uygulamanın ardından, kırsal yatırımların etkisi ve kârlılığının hükümetler ve uluslararası kuruluşlar tarafından deney sonrasında değerlendirilmesine yönelik bir araç.

Eğitime gelince; yardımcı konusundaki yerel teknisyenlerin finansal konularda veya ekonomik analizde uzman olmaları gerekmesek bile, önemli mevkideki bir yerel teknisyenle bölge düzeyindeki teknisyenin sahip olması gereken birtakım asgari nitelikler bulunmaktadır:

Topluluk destek elemanı veya yayımcı:

- Kırsal topluluklarda veya üretici gruplarında örgütleyici veya kolaylaştırıcı olarak deneyim;

- Bir projenin kavramı ile ilgili temel anlayışa sahip olma;
- Kırsal kesimdeki kişi ve gruplarla iletişim kurabilme becerileri;
- Tarımsal üretim, kırsal altyapı ve küçük işletmeler gibi başlıklardan en az birinde deneyim sahibi olma.

Modül 1'in uygulanmasına yönelik eğitim yaklaşık 5 gün gerektirir; Modül 2 için ise buna ek olarak 2-3 gün daha gerekir.

Destek teknisyeni:

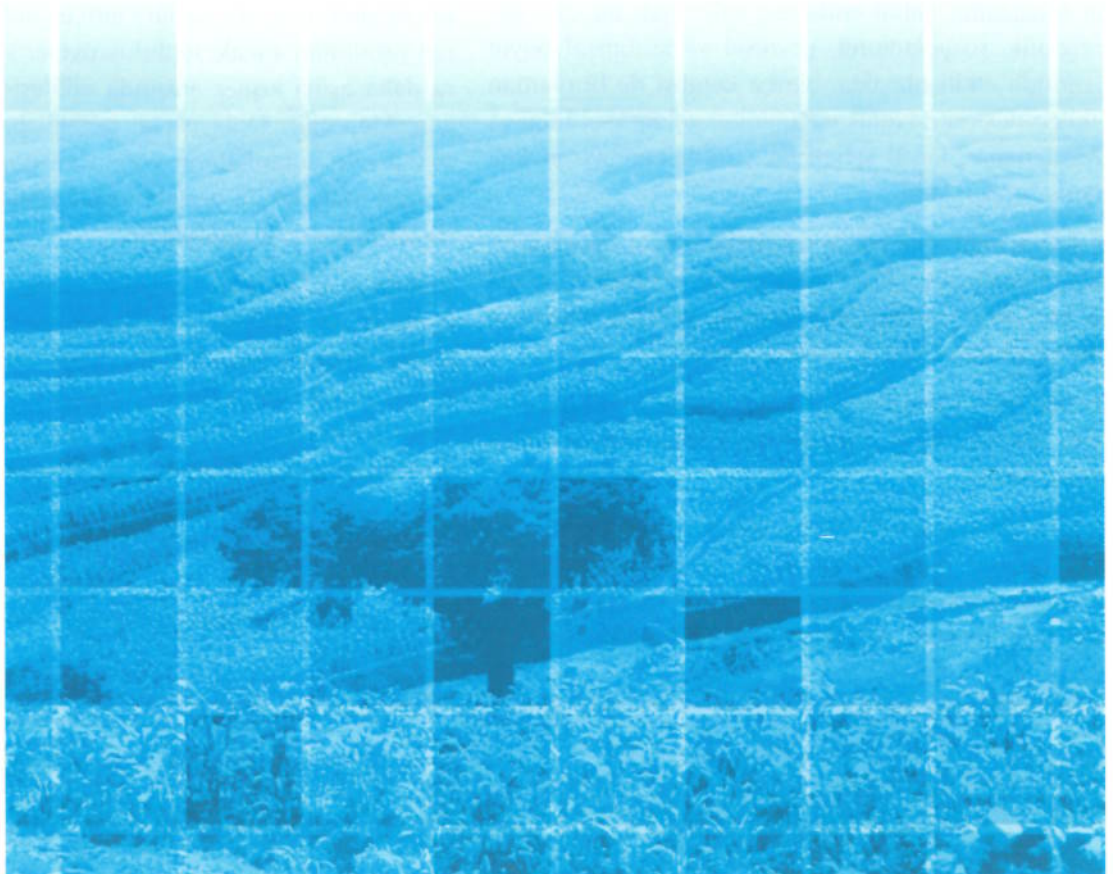
- Mesleki vasıflar: agronomi, iktisat, idare, mühendislik veya benzeri başka bir meslek;

- Kırsal üretim sistemleri hakkında temel bilgiler (tarım, hayvancılık, tarımsal sanayi, vb.);
- Kişisel bilgisayar kullanımında ön deneyim;
- Temel finansal kavramlara aşinalık (maliyet, gelir, faiz oranları, enflasyon, vb.);
- Saha teknisyenlerine yönelik ilk eğitimde yer almış olma.

Modül 3 eğitimi genel olarak 5 gün gerektirir. Bununla birlikte bu eğitim bazı durumlarda sahadaki gerçek durumlarla birleştirilebilir ve bu durumda daha fazla süre gereklidir.

Bölüm II

MODÜL 1'E GİRİŞ

Güney Asya, Afrika ve Latin Amerika'da kırsal yoksulluk kaygı verici düzeydedir ve dünyanın bu bölgelerinde 10 yıl öncesine göre bugün daha fazla sayıda kırsal yoksul bulunduğu tahmin edilmektedir². Açıkça görülmektedir ki, son 30 yılın kırsal kalkınma yaklaşımları beklenen sonuçlara ulaşamamıştır; dolayısıyla, daha iyi sonuçlar için, politikaların, stratejilerin ve çalışma yöntemlerinin, geçmişin yanlışlarından dersler çıkarması gerekmektedir. RuralInvest, yerel grupların ve toplulukların kendi önceliklerini belirlemeleri ve kendi kalkınma süreçlerini yönetmelerindeki rollerine daha fazla vurgu yapan yeni bir konumu desteklemektedir. Modül 1 açısından önem taşıyan bu yaklaşımın bazı temel özellikleri şöyle sıralanabilir:

- a) yerel nüfus kesimlerine ve topluluklara, karşılaştıkları başlıca kısıtlılıkları ve önlerindeki fırsatları belirlemeleri, bunlara gerekli yanıtları verecek girişim türlerini tespit etmeleri için araçlar sağlanması;
- b) kırsal ekonominin salt tarımsal üretimden ibaret görülmemesi; kırsal kesimdeki ailelerin gıda işleme, tarım dışı faaliyetler, birden çok iş yapma ve göç gibi olgular içinde yer aldıklarının da görülmesi;
- c) kırsal ekonominin, tekil hanelerin ve tarım işletmelerinin çaba ve çıktılarında ibaret görülmemesi; ulaşım yolları, iletişim, elektrik ve doğal kaynaklar gibi başka olguların da önemli olduğunun görülmesi;
- d) kalkınmanın, bir ekonomik sürecin ötesinde anlamlar taşıdığı kabul edilmesi; kalkınma, bir dizi demografik, sosyokültürel, çevresel ve kurumsal boyut üzerinde etkili olmakta, ayrıca kendisi de bunlardan etkilenmektedir. Nüfus yoğunluğu, geleneksel bilgi ve uygulamalar, kırsal şebekeler ve etkilenmeye açıklık bunlar arasındadır.
- e) sosyal katılımın, bütün paydaşlar – özel veya kamusal; uluslararası, ulusal veya yerel- arasındaki sosyal ve kurumsal mutabakatın kamusal politika yönetiminin temel ögesi olarak özendirilmesi;
- f) talep itkili yaklaşım; başka bir deyişle, yerel paydaşların bilgilendirme ve kapasite geliştirme ihtiyaçlarının karşılanması.

Yerel kalkınma genellikle bir ülkenin siyasi-idari yapısının ademi merkezileştirilmesi olarak anlaşılmıştır. Böylece, yerel yönetimlerin rolünün daha da güçleneceği umulmuştur. Ancak, burada desteklenen yakla-

şım, idari bölümlere sınırlarının ötesine geçip tarihsel olarak belirlenmiş (mesela ekonomik bağlantılar, kültürel gelenekler, etnik talepler) birimleri de tanımaktadır. Adalar, vadiler, küçük su havzaları, ekosistemler vb. iyi tanımlanmış coğrafi özellikler de yine birimler olarak ele alınmaktadır.

RuralInvest'in Modül 1'i, yerel ihtiyaçların tespiti ve yerel kalkınma projelerinin belirlenmesine topluluğun da dahil edilmesi için belirli bir yol önermektedir. Bu teklifin, öne çıkan üç özelliği vardır: (i) katılımcı yöntemler; (ii) sistemli analiz; ve (iii) cinsiyet perspektifi.

A. Katılımcı Yöntem Neden Gerekli?

Bu modülde sunulan yöntem, toplulukların ve onları destekleyen yerel teknisyenlerin eğitilmesi ihtiyacına yanıt vermektedir. Böylece bu kesimler kendi araştırmalarını yapacak, kendi durumlarını yorumlayacak, en ivedi problemleri için en uygun çözümleri önerecek, kendi geleceklerini inşa sürecine aktif biçimde katılacak ve kendi geleceklerini kendileri belirleyecektir. Burada, kırsal toplulukların kendi problemlerinin neler olduğunu bildikleri ve karar alma yeteneğine sahip oldukları temelinden hareket edilmektedir.

Topluluklar, bazı kapasite ve becerileri kendi örgütlülükleri temelinde yine kendi başlarına geliştirebilirken, finansman kuruluşlarının ve ihtiyaçlarının karşılanması için destek talebinde buldukları diğer kurumsal aktörlerin koydukları şartlara genellikle yabancılardır. Benzer biçimde, yerel yatırımlarla ilgili önerilerin değerlendirildiği ve onaylandığı süreçler hakkında bilgi sahibi olanlar da, tek tek toplulukların ihtiyaçları ve önceliklerinden genellikle fazla haberdar değildir. Bu yüzden, yerel ihtiyaçlara gerçek anlamda yanıt veren yatırımlar, ancak, topluluk üyeleriyle belirli şartlara daha aşına kişiler arasında etkileşim kurulmasıyla gerçekleşebilir. Dolayısıyla, gerekli bağlantıların kurulması ve anlaşmaların yapılması (toplumsal ve kurumsal mutabakata destek) kırsal kalkınmanın geliştirilmesinde temel önemdedir.

Burada sunulan belge, paydaşlarla geniş biçimde tartışılacak ve üzerinde çalışılacak bir "kılavuz" işlevi görme amacını taşımaktadır. Topluluklara kendi teşhis ve analiz süreçlerinde, projeler üzerinde katılımcı temelde karara varmalarında yardımcı olacak bir araçlar demeti olarak görülmelidir. Topluluk katılımı bir teşhis araştırmasının başarısını ve en iyi çözümlerin bulunmasını kendi başına güvence altına alamasa bile, karar alma süreçlerine aktif katılım, eşitsizliklerin daha da derinleşmesini önleyecek yeni fırsatları ortaya çıkarabilir.

² Farming Systems and Poverty, s.6. Dixon, Gulliver ve Gibbon, FAO ve Dünya Bankası, Roma 2001.

B. Sistemik Analiz Nedir?

Sistem, aralarındaki ilişki ve bağlantılar belirli bir işlevi yerine getirecek biçimde düzenlenen bir dizi öge olarak tanımlanabilir³. Kırsal sektörün sistemik analizi, kırsal yaşamın, birbiriyle etkileşim halindeki çevresel, demografik, sosyoekonomik ve kültürel faktörler tarafından belirlendiğini kabul eder. RuralInvest ise bu faktörlerin her birini ve aralarındaki karşılıklı ilişkileri dikkate alır.

Burada sunulan yönetsel paket, yerel topluluklar ve kurumlar için bir çerçeve oluşturmaktadır. Söz konusu topluluklar ve kurumlar, bu çerçeveden hareketle, kendi bölgelerinin veya yörelerinin gelişimini etkileyen başlıca tarihsel olgular üzerinde düşünebilirler.

C. Sistemik Analizde Hangi Ön Güvenceleri Almak Gerekir?

Sistemik analiz araçları bir bakıma soyuttur. Bu araçlar, gerçekliği birçok kişi için "doğal olmayan" bir biçimde modeller. Bu araçları kullanan teknisyenler, birtakım pratik örnekler göstermek, katılımcıların anlatılanı tam kavrayabilmelerini sağlamanın yollarını bulmak durumundadır. Teknisyenler gelişkin analiz araçları kullanabilirler; ancak bu durum onları katılımcıları can kulağıyla dinlemekten ve yerel durumu kavrama çabalarından alıkoymamalıdır.

D. Cinsiyet Perspektifi Nedir?

Cinsiyet iki cins arasındaki biyolojik farklılıkların ötesine geçen toplumsal bir kavramdır. Bu kavram, kadınların ve erkeklerin toplumsal rollerinde görülen farklılıklar ve eşitsizliklere odaklanır. Bu eşitsizlikler ise, tarihi ve siyasi şartlardan, sosyoekonomik ortamlardan, içinde yaşanılan toplumun kültürel ve dini yapısından kaynaklanmaktadır.

Cinsiyet perspektifi, bu farklılıklar ve eşitsizlikleri tanımlamayı, analiz etmeyi ve bunlar üzerinde düşünmeyi mümkün kılar. Böylece, bu farklılık ve eşitsizliklerin toplumsal süreçlerin (biyolojik süreçlerin değil) sonucu olduğu ve değiştirilebileceği kavranır. Bir teklif en azından aşağıdaki özelliklere sahip ise; bu teklifin cinsiyet perspektifine sahip olduğu söylenebilir:

1. Teklif, toplumsal eşitsizliğin bir ifadesi olarak erkekler ve kadınlar arasındaki ilişkileri özel olarak analiz etmektedir.
2. Teklif, erkeklere göre, kadınların maruz kaldığı ayrımcılık konusunda uyarılarda bulunmaktadır.
3. Teklif, eşitsizlikleri körükleyen ve kadını ikincil plana iten tarihi şartları, kültürel odaklanmaları, sosyo-

ekonomik ortamları ve kurumsal uygulamaları belirlemektedir.

4. Teklif, kalkınmaya yönelik girişimlerde hedef grubun bir bölümü olarak kadınları da kapsamaktadır.

5. Teklif, cinsiyet ilişkilerinde veya geleneksel erkeksi modeller çerçevesinde kadının statüsünü değiştirmeyi hedeflemektedir.

6. Teklif, erkek ve kadınların birlikte karar almasını desteklemektedir. Bu kararlar, ailenin bir bütün olarak gelişmesini destekleyen ve üyelerinin – kadınlar ve erkekler, gençler ve çocuklar, yetişkinler ve yaşlılar – özel ihtiyaçlarını dikkate alan bir analizi temel almaktadır.

Cinsiyet analizi, kadınların ve erkeklerin yaşamlarında yeri olan rollerin, faaliyetlerin, sorumlulukların, fırsatların ve kısıtlamaların gözden geçirilmesini mümkün kılar; kadınların ve erkeklerin etkileşimde buldukları farklı alanlarda daha adil şartların oluşturulmasını öngörür.

Cinsiyet perspektifine sahip sistemik analiz üzerine kurulu katılımcı teşhis, üretim ve yeniden üretim alanlarında erkekler ve kadınların üstlendikleri farklı rolleri açığa çıkarır; kadınların ve erkeklerin örgütlü ve toplumsal yaşamları için de aynı şeyi yapar. Bunları yaparken, cinsiyete dayalı iş bölümü, kaynaklara erişim ve karar süreçlerine katılım gibi başlıkları vurgular.

E. Kırsal Yatırımların Öncelik Sıralaması Nasıl Yapılır?

Yerel yatırım öncelikleri, kırsal kesimde yaşayan paydaşlar tarafından, kendi yerel şartlarını ve ortamlarını da gözeten toplulukların katılımcı teşhis çalışmalarıyla belirlenir. Gerektiği gibi yürütüldüğünde, teşhis çalışması, yerel ölçekte mevcut başlıca kısıtlamaların belirlenmesini ve bunlar üzerinde düşünülmesini mümkün kılar. Topluluklar bunun ardından başlıca problemleri üzerinde sistematik biçimde düşünmeye başlarlar ve kendi belirledikleri yerel kalkınma stratejisi çerçevesinde alternatif çözüm yollarını sıralarlar.

Bu yöntem topluluklara teşhis çalışmasını düzenlemeye yarayacak araçları kazandırır. Böylece topluluklar, ellerindeki mevcut kaynaklardan hareketle, çok sayıda problemlerini çözmeye nereden başlayacakları konusunda bir mutabakata ulaşırlar.

Birçok topluluk ve/veya belediye, katılımcı kırsal teşhis çalışmasını daha önceden yapmış olabilir. Eğer durum böyle ise, burada Modül 1'de önerilen çalışma bütünüyle atlanabilir veya bu modülün ilgili bölümleri daha önceki kalkınma planlarının güncellenmesinde ve/veya geliştirilmesinde kullanılabilir. Sürekli de-

³ Von Bertalanffy, Ludwig (1993); Theorie Generale des Systems, Ed. Dunod.

gişen toplumsal gerçeklik dikkate alındığında, bizim tavsiyemiz, teşhis çalışmalarının ve/veya yerel kalkınma planlarının kabaca her beş yılda bir güncellenmesidir.

Bu belgeyi kullanacak yerel profesyoneller ve teknisyenler şunları kavramalıdır:

- a) çözüm arayışlarında topluluk katılımının önemi;
- b) kırsal kalkınmayı etkileyen çeşitli faktörler arasındaki bağlantılar;
- c) topluluk karar alma süreçlerindeki uyarıcı etkisi gözetilerek, kırsal kesimde sistemik planlama kullanılırken alınması gereken önlemler;
- d) sistemin işleyişine toplumsal cinsiyet perspektifini yerleştirme gereği.

F. Modülün Düzenlenişi

Bu modülün yapısı, RuralInvest tarafından önerilen katılımcı teşhis, proje belirleme ve planlamanın başlıca aşamalarını yansıtmaktadır:

Bölüm I: Katılımcı teşhis çalışması

Bu bölüm, katılımcı teşhis çalışması için gerekli tipik akışı ve bilgileri, şu altı aşama veya alt sistem çerçevesinde anlatmaktadır: (a) nüfusun özellikleri; (b) bölge, doğal kaynaklar ve çevre; (c) başlıca ekonomik faaliyetler; (d) yerel kurum ve örgütlenmeler; (e) sosyal ve üretime dönük altyapı; ve (f) problemlerin belirlenmesi ve öncelik sırasına konulması.

Topluluklar, daha sonra kendileri tarafından geliştirilecek olan projelerle (projeler veya yatırım profilleri) ilgili ilk önerileri veya fikirleri belirlerler. Burada sunulan metodoloji, ilk baştaki proje fikirlerinin, teşhis çalışmasının sonuçları ve topluluğun yerel veya bölgesel kalkınmaya ilişkin görüşleri ile tutarlılık taşımasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Bölüm II: İlk proje önerilerinin belirlenmesi

Belirli bir yerellikteki temel problemler bir kez belirlendikten sonra; toplulukların bu problemlerin en iyi nasıl aşılabileceği konusunda etraflı biçimde düşünceleri gerekir. Kırsal kesimdeki yoksullukla ilgili problemleri salt belirlemiş olmak kendi başına yeterli değildir; bunların nasıl çözülebileceğine ilişkin düşüncelerle sürecin ilerlemesi gerekir. Topluluklar, en dayatıcı problemlerini çözmek için ne tür girişimlerde bulunmalıdır veya önlerindeki pazar imkanlarından en iyi nasıl yararlanmalıdır? Bu bölümde, toplulukların başlıca problemlerine çözüm yolları araştırmalarına yardımcı olacak üç metodolojik öneride bulunacağız. Henüz karşılanmamış temel ihtiyaçların karşılanması için hizmetlerin nasıl verilmesi gerekir? Toprak kazan-

maya ve korumaya yönelik girişimler nasıl geliştirilip yaygınlaştırılabilir? Yerel halk, su havzalarını ve su kaynaklarını nasıl koruyabilir? Tarımsal rekolte ve çiftçi gelirleri en iyi hangi yollardan artırılabilir?

Kırsal topluluklar genellikle önemli problemlerle karşılaşır ve bu toplulukların birçok ihtiyacı vardır. Dolayısıyla, bu alanlardaki herhangi bir proje önerisinin iyi karşılanması muhtemeldir. Bu bölümde, kırsal kesimdekilerin önceliklerini belirlemelerine yardımcı olacak bir metodoloji önerilmektedir. Eldeki kaynaklar sınırlı olduğundan, kırsal sektörün en ivedi problemleri çözüme kavuşturacak şekilde yatırım yapması, yerel kalkınma politikaları ve stratejilerinde belirlenen hedeflere ulaşılmasına belirleyici katkılarda bulunabilecek önerileri geliştirmesi gerekir. Bu yüzden, yerel paydaşlar, daha sonra topluluk üyeleri ile görüşülüp tartışılmak üzere bir dizi teklif veya ilk proje fikirleri geliştirirler. Burada sunulan metodoloji, ilk baştaki proje fikirlerinin teşhis çalışması sonuçları ile tutarlı olmasını, yerel kalkınma önerisine uygun düşmesini sağlamayı amaçlamaktadır.

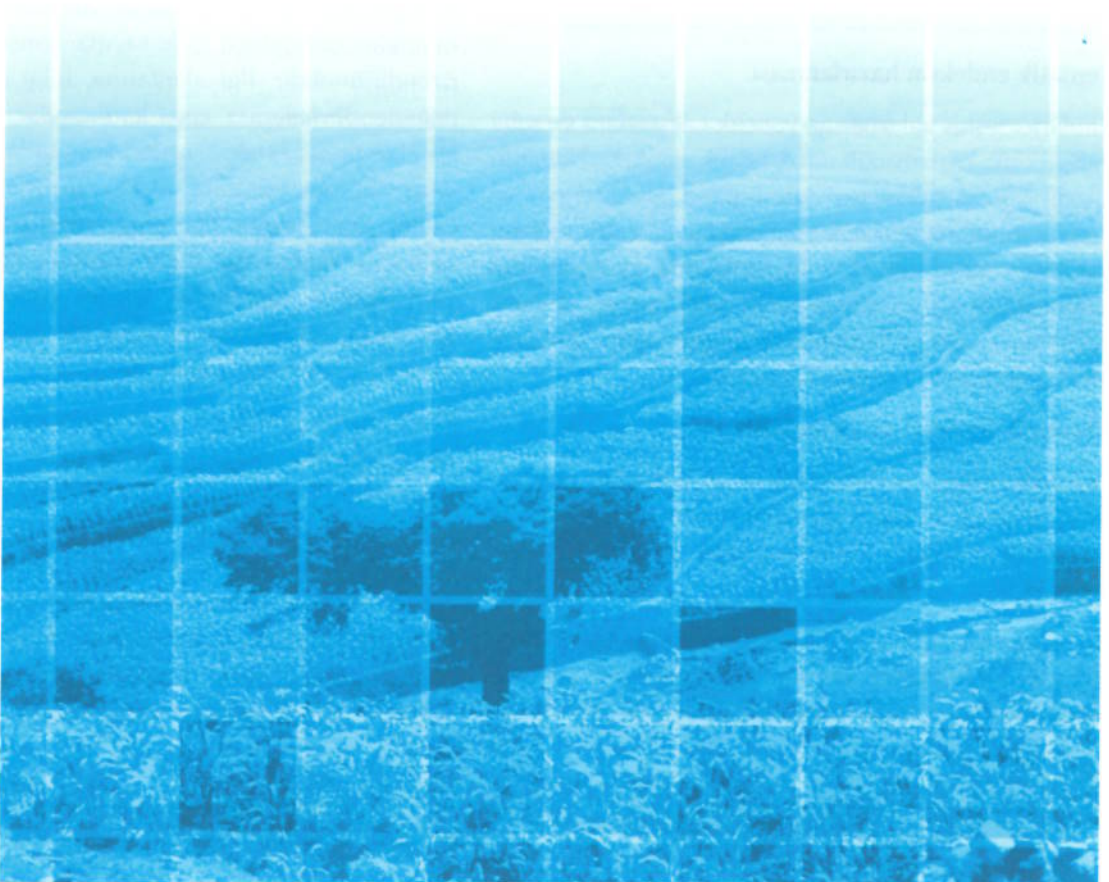
Bölüm III: Yerel kalkınmanın planlanması

Topluluklar problemlerini veya önlerindeki görevleri bir kez belirledikten sonra, belirlenmiş somut birtakım ürünler veya hedefler temelinde kalkınmaya yönelik girişimlerin planlanmasına ve faaliyetlerin izlenmesine yarayacak basit araçlara ihtiyaç duyarlar. Bu bağlamda, tablo halinde bir eylem planı hazırlanmasını öneriyoruz. Bu plan, iş programlaması ve değerlendirme kavramının ötesinde, aynı zamanda, topluluk tarafından üzerinde anlaşmaya varılan yerel veya bölgesel kalkınma anlayışı doğrultusunda öncelikler de belirleyecektir.

Topluluklar belli başlı problemlerinin veya zorluklarının halledilmesine yönelik proje fikirlerini veya ilk önerilerini geliştirdikten sonra, proje profillerinin geliştirilmesinde yardıma ihtiyaç duyarlar. Buna ilişkin metodoloji RuralInvest Modül 2'de yer almaktadır.

Bölüm III

KATILIMCI TEŞHİS ÇALIŞMASI

Katılımcı teşhis çalışması, bölgesel veya yerel planlama süreçlerini başlatmak veya daha önceki teşhis çalışmalarını ve/veya önceden var olan yerel yönetim kalkınma planlarını güncellemek ve geliştirmek için kullanılabilir. Bölgesel planın kalitesi, teşhise yönelik çalışmanın ve planlama belgelerinin içeriğinin ötesinde ve bunlardan daha çok, yerel paydaşların bu belgeleri kavrayışına ve sahiplenme düzeyine bağlıdır.

Katılımcı teşhis çalışması, sistemik yaklaşımın topluluk katılımını kısıtlamamasını sağlamak üzere mümkün olduğunca esnek biçimde yürütülmelidir. Bunun için ise, çalışma yöntemlerimizi, yöre halkının yaşadıkları dünyayı nasıl gördüklerine göre uyarlamamız gerekir.

Katılımcı teşhis çalışması yapmadan önce, grup çalışmalarını yürütmekten sorumlu olanların kendi kolaylaştırıcı rolleri konusunda çok net olmaları gerekir. Bu kişiler unutmamalıdır ki, topluluk katılımı temel önemdedir ve bu katılım da karşılıklı ödümlerle, alçak gönüllülikle ve dışardan gelen kuruluşların yerel süreçlere ve gündemlere saygı göstermeleriyle sağlanabilir.

Topluluğun oynayacağı merkezi rol göz önünde bulundurularak, kalkınma sürecinin bununla bağlantılı olarak izlenmesi gerekir.

A. Hazırlık Faaliyetleri

Tematik endeksin hazırlanması

Katılımcı teşhis çalışmasına yönelik çalıştaylara ve saha çalışmasına başlamadan önce, teknik ekiple birlikte, işin içinde yer alacak sosyal kuruluşların önderlerinin ve yerel kurumların temsilcilerinin katılacakları bir toplantı yapılması yararlı olacaktır. Bu toplantıda, kimlerin nasıl katılacakları, eylem stratejilerinin neler olacağı, tematik endeksin içeriği ve başlatılacak araştırmadan beklenen çıktılar konusunda mutabakata varılır.

“Tematik endeks” ne demektir?

Tematik endeks, topluluklara ve ait oldukları yöreselliğe ilişkin genel teşhis çalışmasının bir parçası olarak araştırılacak başlıca konuların veya gündemlerin listesidir.

Bu endeksin istisnasız her şeyi içermesi gerekmez. Burada, toplulukların önceden görülemeyen konuları eklemeleri için gerekli boşluk bırakılmalıdır. Yerel gün-

deme saygı topluluk katılımını motive eden başlıca unsur olduğundan, bu eklerin önemi teknisyenler tarafından gerektiği gibi teslim edilmelidir.

Neye yarar?

Kendi görüş açımızdan, teşhis çalışmasında dikkate alınması gereken, bu sebeple daha fazla dikkat gerektiren temel noktalara yönelik ön bir değerlendirme yapılması.

Nasıl yapılır?

Bir yazı tahtasına veya kağıda, aşağıdakileri kaydetmek üzere üç sütun çizilir: araştırılacak konu (birinci sütun); başlıca bilgi edinme kaynağı veya yolu (ikinci sütun) ve tamamlayıcı yollar (üçüncü sütun).

Elde edilecek sonuçlar

Araştırmamanın tematik endeksinin ortaya koyan bir tablo (sürdürülebilir geçimin farklı biçimlerine atıflarla birlikte).

B. Katılımcı Teşhis Çalıştayı

Katılımcı teşhis çalışmasının analiz birimi, tek bir topluluk veya çeşitli toplulukların bulunduğu bir yöre olabilir. Bu birime genellikle mikro bölge denir. Tek bir topluluğu ele alan teşhis çalışması söz konusu olduğunda çalıştay bir günde tamamlanabilir; buna karşılık analiz daha geniş bir coğrafyayı veya alt bölgeyi ele alacaksa, çalıştay daha uzun sürer. Ne kadar süreceği, coğrafi alanın büyüklüğüne, yerel paydaşların çeşitliliğine, bölgesel planlama ve yönetim süreçlerine ilişkin daha önceki deneyimlerine bağlıdır.

Belirli bir coğrafi alan veya mikro bölge söz konusu olduğunda, sivil toplumdan ve yerel kurumlardan mümkün olduğunca çok sayıda temsilcinin katılımı özendirilmelidir. İlgili alanlarına, bilgi düzeylerine ve değerlendirmelerine göre katılımcılar çeşitli çalışma gruplarına ayrılarak önerilen konularla ilgili analizler yapacak, bu konulara ilişkin görüşlerini hazırlayacaktır. Daha sonra her grup, ulaştığı sonuçları tam katılımcı toplantıda diğer katılımcılara sunacaktır. Tam katılımlı toplantılar, tek tek çalışma gruplarının kararlarına ilişkin olarak ortak bir mutabakat sağlanması açısından çok yararlıdır.

Yerel paydaşların buna onay vermeleri durumunda bu ilk çalıştayda kadınlarla erkeklerin ayrı gruplarda çalışmaları daha uygun olur. Böylece, problemlerin algılanışında cinsiyete göre bir farklılaşma olup olmadığı belirlenir. Daha sonra, bütün paydaşların (kadın ve erkek) belirlenen ve analiz edilen problemler üzerinde anlaşmaya varmalarını, bölgesel yönetim ve kalkınma konusunda ortak bir görüşte buluşmalarını sağlamak üzere toplu bir tartışma düzenlenir.

Bir tematik endeks örneği

Konu	Bilgi edinme yolu	Tamamlayıcı yol
NÜFUS ÖZELLİKLERİ		
Bölgenin tanımlanması	Teşhise yönelik katılımcı çalıştay	<ul style="list-style-type: none">İlgili kurumların haritalarıİlgili projelere hazırlanan resmi haritalar
Topluluğun (toplulukların) ve bölgelerinin kısa tarihçesi	Teşhise yönelik katılımcı çalıştay	<ul style="list-style-type: none">Yerel yetkililer ve eski önderlerle yapılan görüşmelerTarih kitaplarının incelenmesiYerel arşivler
Nüfus ve göç verileri	Nüfus ve konut sayımı, yaşam standartlarına ve bölgesel nüfus hareketlerine ilişkin araştırma	<ul style="list-style-type: none">Teşhise yönelik katılımcı çalışmaOdak gruplarla görüşmeResmi istatistikler
Kadınların ve erkeklerin faaliyetleri	Teşhise yönelik katılımcı çalıştay	
Kültür, adetler ve gelenekler	Teşhise yönelik katılımcı çalıştay	<ul style="list-style-type: none">İlgili literatürün taranması
BÖLGE, DOĞAL KAYNAKLAR VE ÇEVRE		
Toprak	Resmi veya ilgili projelerden temin edilen toprak kartografisi	<ul style="list-style-type: none">Teşhise yönelik katılımcı çalıştayİlgili literatürün taranması
Hidroloji	Resmi veya ilgili projelerden temin edilen hidroloji istatistikleri	<ul style="list-style-type: none">Teşhise yönelik katılımcı çalıştay
İklim: Sıcaklık ve yağışlar	Teşhise yönelik katılımcı çalıştay	<ul style="list-style-type: none">Meteoroloji kurumlarıBölgeye ilişkin hava raporları
Doğal bitki örtüsü: orman kaynakları ve biyolojik çeşitlilik	Teşhise yönelik katılımcı çalıştay	<ul style="list-style-type: none">İlgili literatürün taranmasıRaporlarDoğrudan gözlem
Eko sistemler ve tarımsal eko sistemler	Resmi haritalar veya STK'lar veya ilgili projelerden temin edilenler	<ul style="list-style-type: none">Revision de bibliografía sobre el temaBölgeye ilişkin meteorolojik bilgiler
Kirlilik, erozyon, ormansızlaşma ve çevresel çatışmalar	Teşhise yönelik katılımcı çalıştay	<ul style="list-style-type: none">İlgili literatürün taranmasıBölgeye ilişkin hava raporlarıDoğrudan gözlemDevlette veya sektördeki akademik kuruluşlarda çalışan teknisyenlerle görüşmelerKonuya ilişkin olarak yapılan araştırmalar
BAŞLICA EKONOMİK FAALİYETLER		
Temsili Nitelikteki Tarımsal İşletme Birimleri (TİB)	Toprak mülkiyeti, ürünler, hayvancılık ve el sanatlarına ilişkin verileri temel alan hesaplamalar	<ul style="list-style-type: none">Teşhise yönelik katılımcı çalıştay
Tarım ekonomisinde geçim stratejileri	TİB, göç, gelir ve harcama modellerine dayalı hesaplamalar	<ul style="list-style-type: none">Teşhise yönelik katılımcı çalıştay
Yıllık takvim	Teşhise yönelik katılımcı çalıştay	<ul style="list-style-type: none">Önceki araştırma sonuçlarının gözden geçirilmesi
Toprak mülkiyeti	Teşhise yönelik katılımcı çalıştay	<ul style="list-style-type: none">İlgili literatürün taranmasıResmi istatistikler
El sanatları	Yöredeki zanaatkarlarla görüşmeler	<ul style="list-style-type: none">Daha önceki bilgi ve araştırmaların gözden geçirilmesi
Pazarlama	Teşhise yönelik katılımcı çalıştay	<ul style="list-style-type: none">İlgili literatürün taranmasıİstatistikler ve fiyat endeksleriTicarette uğraşanlarla görüşmeler
Kırsal kredi ve finans sistemleri	Teşhise yönelik katılımcı çalıştay	<ul style="list-style-type: none">Banka ve kredi kurumlarının istatistikleriYerel finans kurumları ile görüşmeler

Bir tematik endeks örneği (devamı)		
YEREL KURUMLAR VE ÖRGÜTLENMELER		
Yerel örgüt yönetme kapasitesi	Teşhise yönelik katılımcı çalıştay	<ul style="list-style-type: none"> STK liderleri ve teknisyenler ile görüşmeler Kuruluşlara ait dosyalar, raporlar, denetim belgeleri ve anlaşmalar
Topluluk SWOT'u	Teşhise yönelik katılımcı çalıştay	
Yerel paydaşlar	Teşhise yönelik katılımcı çalıştay	<ul style="list-style-type: none"> Yerel önderlerle görüşmeler
Kalkınma kurumlarının varlığı	Teşhise yönelik katılımcı çalıştay	<ul style="list-style-type: none"> Kurumların ve STK'ların önderleri ile görüşmeler
DESTEK ALTYAPISI		
Üretime dönük altyapı, sosyal altyapı ve temel hizmetler	Teşhise yönelik katılımcı çalıştay	<ul style="list-style-type: none"> Doğrudan gözlem Kullanıcılarla görüşmeler Belde kalkınma planları
Üretime dönük altyapı	Teşhise yönelik katılımcı çalıştay	
YEREL KALKINMANIN PLANLANMASI		
Sorunların belirlenmesi ve öncelik sırasına konulması	Sonuç analizi, düşünme ve katılımcı tartışma için çalıştay	
Projelerin katılımcı biçimde belirlenmesi	Sonuç analizi, düşünme ve katılımcı tartışma için çalıştay	
Yerel kalkınma planının hazırlanması	Sonuç analizi, düşünme ve katılımcı tartışma için çalıştay	

Katılımcı teşhis çalışması normal olarak beş alt sisteme odaklanır:

- Nüfus ve özellikleri
- Bölge, doğal kaynaklar ve çevre
- Başlıca ekonomik faaliyetler
- Yerel kurumlar ve örgütlenmeler
- Sosyal ve üretime dönük altyapı

Bu belgede önerilen sistem, teşhis çalışması sürecini farklı konulara veya aşamalara ayırmaktadır. Modul, yerel planlamanın başlıca yönlerini belirlemede teknik ekibe yol göstermek amacıyla hazırlanmıştır. Ancak, topluluğun ihtiyaçlarına ve ilgi alanlarına göre esneklik, her konuya aynı derinlikte yaklaşılmasını gerektirmeyebilir. Başka bir deyişle, tematik endekste önerilen bazı konular ayrıntılı biçimde ele alınırken, katılımcılar tarafından ilgili olmadıkları düşünülürse diğer konular bütünüyle dışarıda bırakılabilir.

Yerel paydaşların kararlarını besleyecek bilgilere ulaşılmasından ayrı olarak⁴ bu çalışmanın aynı zamanda eğitici veya formasyon kazandırıcı bir etki yaratması da sağlanmalıdır. Bu etki sayesinde topluluğun kalkınmanın önündeki fırsatları ve engelleri değerlendirme kapasitesi de güçlenecek; katılımcılar planlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerine aktif biçimde katılma öz güvenini kazanacak ve katılımcı kalkınma projeleri açısından merkezi önem taşıyan gelecek için öğrenme boyutu ortaya konacaktır.

Bunu sağlamanın bir yolu, duvara büyük kağıtlar asmak, çeşitli konulara ilişkin bilgileri esnek biçimde bu kağıtlara yazmaktır. Dahil edilecek konuları denetlemek, kaydedilen bilgilerin ayrıntılarını ve

doğruluğunu kontrol etmek bu bağlamda önem taşımaktadır.

Bu Modülde yer alan Ekler, her alt sistemin kendi özelliklerini betimlemekte, veri toplama açısından yararlı soruları ve tabloları vermekte ve teşhis sürecinin değişik aşamalarında elde edilecek sonuçları tanımlamaktadır.

C. Problemleri ve/veya Zorlukları Sırlamak İçin Sonuç Analizi

Katılımcı teşhis çalışmasına ek olarak ve o anda elde bulunan bilgiler temelinde, topluluğun (toplulukların) üyelerinin, yerel kurumların ve örgütlenmelerin karşı karşıya oldukları problemlerin ve/veya zorlukların bir envanteri çıkarılmalıdır. Bu problemler ve/veya zorluklar, mümkün olduğu ölçüde, kendi ilgilendikleri sektörle ilgili analiz yapan grupların gündemine dahil edilmelidir. Dolayısıyla, topluluğun bulunduğu yerde hububat veya başka ürünler satın almak üzere az sayıda tüccarın bulunması şeklinde belirlenen kısıtlılık, altyapı konuları ile ilgilenen grubun gündeminde yer almalıdır (ulaşım ve erişilebilirlik bağlamında). Burada yerel örgütlenmeler (mesela bir pazarlama kooperatifine gerek var mıdır?) ve ekonomik faaliyetin değerlendirilmesi (mesela topluluk doğru ürünleri yetiştiriyor mu?) gibi başlıklar da dahil edilmelidir.

Ardından, bütün yerel paydaşların katılımıyla ve bunların görüşleri doğrultusunda problemler yerel bölgeyi en fazla etkileyen sektörel özelliklerine göre sıralanır. Paydaşların, yün yumağının nereden tutularak çözüleceğini belirlemeleri gerekir. Başlıca yerel

⁴ Unutulmasın ki, karar vericiler aynı zamanda bunun öngörülemez maliyetlerine de katlanacak olanlardır.

kısıtlılıklar eğitim alanında mı, yoksa halk sağlığı alanında mı? Yerel halk, tarımsal ürün artışıyla mı yoksa temel hizmetlerin daha iyi verilmesi veya iyileştirilmesi ile mi ilgilidir?

Neye yarar?

Topluluğu, temel problemlerine ve/veya zorluklarına yönelik çözümlere odaklandırma.

Nasıl yapılır?

Bu alıştırma, analiz ve sonuçların doğrulanmasına yönelik bir çalıştayda gerçekleştirilebilir. Katılan herkesin görüşleri alınır ve ardından yöreye ilişkin teşhis araştırmasının bir özeti yapılır. Önerilen sorular kullanılarak, teşhis araştırmasında yer alan her konu için kağıtlara tablolar çizilebilir: eğilimler; güçlü yanlar ve fırsatlar; zaafılar ve tehditler olmak üzere. Bunun ardından, problemleri ve/veya zorlukları, bunların önceliklerini gösteren basit tablolar hazırlanabilir.

Yararlı sorular

Teşhis sürecinde üzerinde durulan konu veya alt konuya ilişkin eğilimler (pozitif, negatif veya yansız) neler: nüfus; bölge; doğal kaynaklar ve çevre; ekonomik faaliyetler; yerel kurumlar ve örgütlenmeler; toplumsal ve üretken altyapı? 30 yıl önceki durum neydi? Bugünkü durum ne? 10 yıl sonra nasıl bir durum olası görünüyor?

İncelenen her konu ve alt konuda topluluğun veya mikro bölgenin başlıca güçlü yanları ve fırsatları neler? Bunlara başvurulduğunda hangi problemler ve/veya zorluklarla karşılaşılıyor?

İncelenen her konu ve alt konuda topluluğun veya mikro bölgenin başlıca zaafıları ve karşılaştığı tehditler neler? Bunlara yönelik giderici girişimlerde hangi problemler ve/veya zorluklarla karşılaşılıyor?

Yukarıdakilerden hareketle, incelenen her konu veya alt konu için en başta gelen üç ana problem ve/veya zorluk neler olabilir?

İncelenen problemler ve/veya zorluklarda hangileri en kritik, hangileri ikincil önemde?

Elde edilecek sonuçlar

- Problemleri ve/veya zorlukları belirleyen bir tablo.
- Problemleri ve/veya zorlukları önem sırasına koyan bir tablo.

Her konu için en önde gelen üç problem ve/veya zorluk belirlendikten sonra, topluluğun (toplulukların), 10'dan 0'a inen bir puanlama ile bunları önem sırasına koyması gerekir. Mesela bir konu 10 puan almışsa; bu, o konunun topluluk veya mikro bölge için çok büyük önem taşıdığı ve bu konuda acilen girişimde bulunmak gerektiği anlamına gelir. 8 puan alan bir problem ise daha az önemlidir ve aşağıya doğru böyle devam etmektedir.

Tablo 1. Yörenin başlıca problemlerin ve/veya zorlukların belirlenmesine yönelik tablo

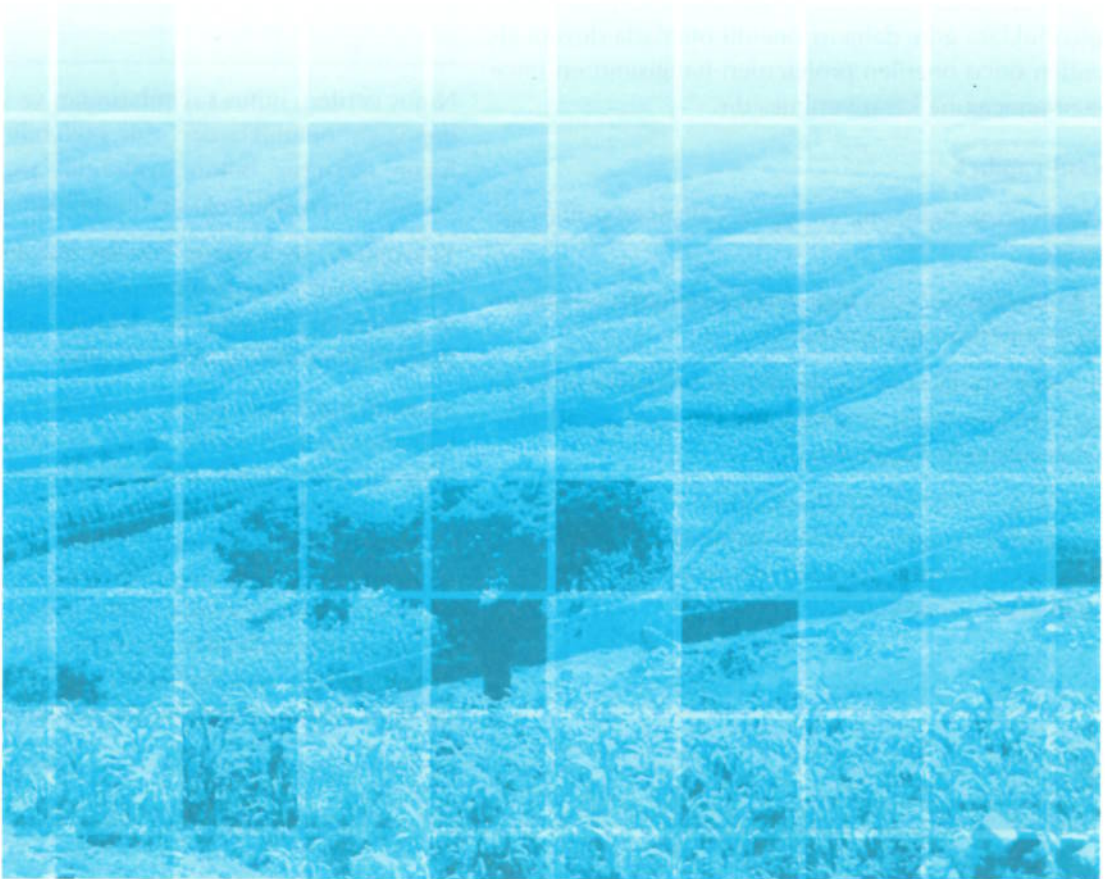
Teşhis sürecindeki Aşamalar	Başlıca problemler ve/veya zorluklar
Nüfus ve Özellikleri	1. 2. 3.
Bölge, Doğal Kaynaklar ve Çevre	1. 2. 3.
Ekonomik Faaliyetler	1. 2. 3.
Yerel Kurumlar ve Örgütlenme	1. 2. 3.
Toplumsal ve Üretime Dönük Altyapı	1. 2. 3.

Tablo 2. Yörenin başlıca problemlerinin ve/veya zorluklarının öncelik sırasına konulmasına yönelik tablo

Problem veya zorluk	Puanlama
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	

Bölüm IV

YEREL KALKINMANIN PLANLANMASI

Katılımcı teşhis çalışması tamamlandıktan sonra, kadınlar ve erkekler arasındaki görüş farklılıkları da dikkate alınarak, yerel toplulukların, kurum ve kuruluşların karşı karşıya oldukları başlıca problemlere ve/veya zorluklara ilişkin bir özet içeren genel rapor (sentez) hazırlanır. Söz konusu sentezde, gözlenen eğilimler; yerel toplulukların, kurumların ve kuruluşların karşı karşıya oldukları ve temel problemler ve/veya zorlukların belirlenmesinde zemin oluşturan güçlü yanlar, fırsatlar, zaafılar ve tehditler de yer almalıdır.

Bu çalışıydan beklenen sonuçlar şunlardır:

- Yerel kalkınma ve yönetime ilişkin bir analiz yapıp bu konudaki bir görüş üzerinde mutabakat sağlanması.
- Öncelikli girişimlerin belirlenmesi ve bunların gerçekleştirilmesinde her paydaşın taşıdığı sorumluluklar konusunda mutabakata varılması.
- Modül 2 ve Modül 3'te anlatılan yöntemleri izleyerek, katılımcı biçimde müteakip ayrıntılandırma amacıyla proje fikir veya önerilerinin tanımlanması.
- Yerel kalkınma veya bölgesel yönetim planının hazırlanması.

A. Öncelikli Eylemlerin Tanımlanması ve Seçilmesi

Bu ne demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Teşhis çalışması sırasında belirlenen temel problemlere/zorluklara göre daha az önemli olanlarla devam etmeden önce önerilen projelerden hangisinin en önce hazırlanacağına karar verilmesidir.

Nasıl yapılır?

Uygun proje belirleme ve seçme çalışması şunları gerektirir:

- i) Belirlenen üç (veya beş) temel problemin ve çözüm alternatiflerinin sıralanması; ve
- ii) Yerel paydaşların, üyelerinin ve bölgelerinin karşılaştıkları temel problemleri/zorlukları nasıl aşabilecekleri konusunda düşünmeleri.

Bu süreç, kolaylaştırıcı olarak görev yapan bir kişinin eşgüdümünde geniş katılımlı toplantıda gerçekleştirilir. Mevcut herkesin katıldığı toplantıda yazı tahtası ve kağıtlardan yararlanılır.

Yararlı sorular

Teşhis amaçlı çalışma, topluluğun (toplulukların) karşı karşıya oldukları problemleri veya zorlukları gerçek anlamda yansıtıyor mu?

Topluluğun (toplulukların) başlıca problemlerinin ve/veya zorluklarının çözümüne yönelik olarak en başta öngörülen öneriler veya proje fikirleri neler?

Yararlı tablo

Proje önerilerinin belirlenmesine yönelik tablo		
Problemler	Mümkün Çözümler	Proje önerileri
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

Elde edilecek sonuçlar

Topluluklar tarafından daha sonra uygulanmak üzere, eyleme yönelik öneriler veya fikirlerden oluşan bir liste. Topluluğun (toplulukların) önerdiği proje türüne bağlı olmak üzere, teknisyenler ve/veya ilgi grupları proje taslağını veya profilini hazırlamak üzere bir çalışmaya davet edileceklerdir.

Eylem önerilerinin seçilmesi

Potansiyel projelerin öncelik sırasına konulmasına yönelik tablo					
Topluluk	Proje	Yararlanıcı Nüfus	Yoksulluk Endeksi	Yönetim kapasitesi	Toplam puan

Nüfus verileri, nüfus sayımlarından ve yerel kurumlardan veya topluluklardan elde edilebilir; ancak, topluluğun istisnasız bütün üyelerinin yararlanıcı konumunda olmayabileceği de unutulmamalıdır.

Yoksullukla ilgili veriler devlet kuruluşlarından elde edilebilir veya karşılanmamış temel ihtiyaçlar temelinde ölçülebilir (mesela, su, elektrik, sağlık ve eğitim gibi temel hizmetlerin olmayışı gibi).

Yönetim kapasitesi, çeşitli öğelerden hareketle ölçülebilir. Bu öğelerin varlığı ve iyi işlemesi, toplumsal örgütlenmelerin ve/veya toplulukların güçlü ve zayıf yanlarına ilişkin bir fikir verebilir. Mesela, hukuksal statü, muhasebe kayıtları, denetlemeler, önderlerin eğitimi, ortakların katkısı, teknisyenlerin bulunabilirliği, örgütsel kültür, katılımcı karar alma uygulamaları, STK'lar ve belediyelerle ilişkiler, planlama ve izleme sistemleri, faaliyetlerin ve sonuçların değerlendirilmesi, sosyal denetim, hesap verebilirlik vb. bunlar arasındadır.

Burada, önerilen kategorilerin sabit olmadığına dikkat edilmelidir. Verilenlerin (nüfus, yoksulluk, yönetim kapasitesi) her biri muhtemelen birçok durumda önem taşıırken, diğer kategoriler de belirlenebilir (mesela, bunların yararlanıcılar açısından önemi). Kategorilerden her birinin alabileceği puanların belirlenmesi, büyük ölçüde katılımcıların görüşlerine bağlıdır. Her kategorinin diğerleriyle eşit önem taşıması gerekli değildir. Bununla birlikte, başlıklardan herhangi biri çok az öneme sahip ise, belki en iyisi bunun tabloya dahil edilmemesidir.

B. Yerel Kırsal Kalkınma Planının Hazırlanması

Ne demektir? Ne içindir?

Topluluğun (toplulukların), üyelerinin ve yaşadıkları bölgenin temel problemlerinin/zorluklarının üstesinden gelmek üzere sundukları genel stratejik teklif.

Bölgesel kimlik, söz konusu olan mikro bölgenin komşu bölgelerden farklı, kendine özgü görülmesine yol açan bir niteliktir. Benzer biçimde, kimlikler, farklı görülmeye yol açan kişiler, mallar veya hizmetlere göre ayırt edilebilirler. Bir toplulukta veya yörede kalkınmanın sağlanması çoğu kez o topluluğu veya yöreyi diğer komşu yörelerden farklı kılan faktörlerin dikkate alınmasını gerektirir. Bunun sonucunda, söz konusu yörenin kendi mutlak (kendine özgü) veya görece avantajları (belirli bir mal veya ürünün sağlanmasına yönelik daha elverişli şartlar) temelinde başkalarıyla rekabet etmesinin yolları araştırılır. Bu avantajlar, bölgesel kimlikten veya toplulukla (topluluklarla) ilgili diğer kendine özgü faktörlerden kaynaklanabilir. Yerel kalkınma vizyonu ayrıca belirlenen amaç ve hedeflere ulaşılmasında önem taşıyacak kurumsal ilişkileri de dikkate almak durumundadır.

Bu noktaya kadar geldikten sonra, toplulukta iyi niyetleri gerçek anlamda iyileştirmeye dönüştürecek faaliyetler konusunda netliğe ulaşmamız gereklidir. Bunun için gerekli olan ise bir yerel kalkınma planıdır. Bu plan, benimsenen stratejinin temelinde yatan bilgileri özetleyip sistematik hale getirmenin yanı sıra bize aynı zamanda şunları da sağlayacaktır:

- Yerel toplulukların, örgütlenmelerin ve kurumların faaliyetlerinin programlanması.
- Faaliyetlerden her birinin gerçekleştirilmesi için önderlere ve yetkililere sorumluluk verilmesi.
- Faaliyetlerden her biri için programlanan ürünlerin veya sonuçların tanımlanması ve bunlarla ilgili planların yapılması.
- Faaliyetlerin ve beklenen sonuçların ne ölçüde alındığının izlenmesi için nesnel ve kolaylıkla doğrulanabilir kaynakların belirlenmesi.

Yerel kalkınma planının bileşenleri

Yerel kalkınma planının başlıca bileşenleri şunlardır:

■ **Katılımcı teşhis sürecinin sonuçlarının sistematik hale getirilmesi:** Çeşitli teşhis çalışmalarından elde edilen bilgileri içeren tablolar, rakamlar ve özet haritalar.

■ **Temel problemlerin ve/veya zorlukların ve bunların olası çözümlerinin belirlenmesi:** Belirlenen problemlerin bölgesel çevresini etkileyen süreçlerde görülen eğilimlerin analizi; iyileşme ve yerel halkın refahı temelinde, başlıca problemlerin ve potansiyel çözümlerin analizi.

■ **Yerel kalkınma vizyonu (politikalar ve stratejiler):** Toplulukların karşılaştıkları başlıca yerel problemlerin/zorlukların üstesinden gelinmesine yönelik stratejik teklif. Burada, aşağıdakilerin yapılması önem taşımaktadır:

• Eylem önceliklerinin belirlenmesi.

• Çeşitli yerel paydaşların girişimlerinin ve aralarındaki ilişkilerin belirlenmesi.

• Belirlenen amaç ve hedeflere ulaşmak üzere çeşitli paydaşlarla yapılacak işbirliğine yönelik stratejiler oluşturulması.

• Hazırlanabilecek olan projelere ilişkin özel konuların belirlenmesi:

- Proje profillerinin hazırlanmasını gerektiren yatırım türleri veya üretim alanları ve sektörler.

- Topluluklarda yaşayan ailelerin, teknik ve idari personelin eğitim ve güçlenme ihtiyacı duydukları başlıca alanlar.

- Çözülmesi gereken toprak ve suyla ilgili problemler.

- İşbirliği kapsamındaki kuruluşların üzerinde durmaları ve desteklemeleri gereken diğer ek konular.

■ **Eylem planı:** Karşılaşılan problemlerin/zorlukların aşılmasına yönelik olarak faaliyetlerin programlanması, kaynakların belirlenmesi ve sorumlulukların paylaşılması. Burada gerekli olanlar şunlardır:

• Mantıksal bağlantıları (ardışık sıralamayı) ortaya koymak üzere, gelecek beş veya on yıl içinde yerel kalkınmayı sağlayacak düzenlenmiş ve sıraya konulmuş önerilerin sunulması. Başka bir deyişle, belirli bir süre sonra nasıl bir duruma ulaşılacak istendiğine ilişkin bir imge oluşturulması.

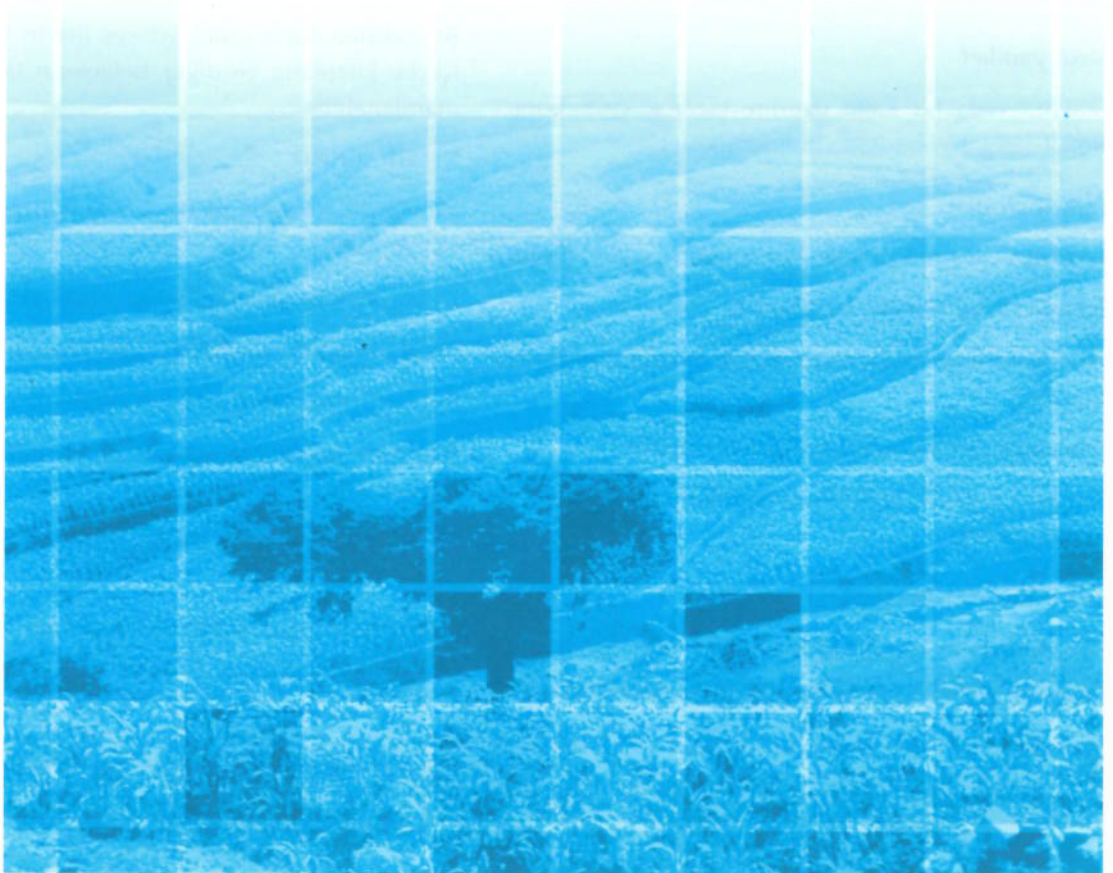
• Öncelikli eylem önerilerinin yaşama geçirilmesi için gerekli faaliyetlerin belirlenmesi ve programlanması.

Nasıl yapılır?

Yerel kalkınma planının bileşenlerinin her birinin içeriği, katılımcı teşhis çalışmasının başlangıcında oluşturu-

Katılımcı Teşhis Çalışması İçin Kılavuzlar

Tek bir teşhis çalışması için aşağıdaki bilgi kategorilerinin hepsi gerekmez; ayrıca, topluluktan katılanlar burada söz edilmeyen, ancak kendileri açısından önemli gördükleri başka bilgi kategorileri de belirleyebilirler. Dolayısıyla, üzerinde zaman ve çaba harcanacak kategorilerin seçilmesi, ana metnin 3A bölümünde (konu dizini) ele alındığı gibi, bilgi toplamaya başlamadan önce titiz bir tartışmanın ürünü olmalıdır.

EK 1

NÜFUSUN VE ÖZELLİKLERİNİN ANALİZİ İÇİN KILAVUZ

1. Bölgenin Tanımlanması

Bölgeden kastedilen nedir?

Bölgeden kastedilen, bir dizi toplumsal ilişkinin geliştigi, gelişen bu toplumsal ilişkilerin çok sayıda tarafı – kamusal ve özel, toplumsal ve kurumsal- belirli bir kimlikte buluşturup onlara ortak amaçlar kazandırdığı coğrafi bir alan veya mekandır. Bölge yalnızca fiziksel bir mekan olarak görülemez; aynı zamanda bir toplumsal inşa sürecinin ürünüdür.

Bir bölge, çeşitli açılardan belirlenebilir: yargısal-siyasal (il, ilçe, belediye, belde gibi idari birimler); su havzası veya mikro havza, etnik açıdan teklik veya çeşitlilik, ekosistem veya ekonomik-siyasal bir alan gibi. Bölge dendiğinde, bu sayılanların bazılarının bir arada bulunması da söz konusu olabilir. Ancak her durumda, yerel paydaşların belirli bir alanı bölge (veya alt bölge) olarak tanımlamada kullandıkları ölçütler net olarak bilinmelidir.

Neye yarar?

Yaşadığımız yer, toplulukların doğrudan etkili olabilecekleri coğrafi, siyasal ve ekonomik mekan hakkında hemen ve basit bir açıklama getirir.

Nasıl yapılır?

Tahtaya veya bir kağıt üzerine çizerek veya bölgenin/alt bölgenin haritada belirlenmesiyle.

Yararlı sorular

Bölgenin veya mikro bölgenin sınırları nasıl çiziliyor?

Bölgeyi hangi ölçütler belirliyor?

Tabandaki topluluklar veya örgütlenmeler nerede bulunuyor?

Toplulukta (topluluklarda) kaç aile yaşıyor?

Bunların başlıca toplumsal örgütlenmeleri neler ve bunlar nerede?

Elde edilecek sonuçlar

- Toplulukların veya örgütlenmelerin yerlerinin, bunu oluşturan ailelerin sayısının, yolların, ırmakların, vadi-

lerin, sulama ark ve kanallarının, yaşam alanlarının, bitki örtüsünün, toprak örtüsünün, arazi kullanımının, atık kirliliğinin, turizm alanlarının, eğlence-dinlenme imkanlarının ve koruma altındaki alanların gösterildiği bir model, harita veya şema.

- Haritada gösterilenlerden daha ayrıntılı bilgilerle yörenin betimlenmesi; burada özellikle sınırlara, toplulukların taşıdıkları adlara, nüfusa ve sosyal örgütlenmelere dikkat edilmelidir.

- Bölge tanımının gerekçesi; başka bir deyişle, gündemdeki coğrafi alanı, mesela il, ilçe, belediye, belde, havza, vadi, etnik yöre vb. anlamında “bölge” olarak tanımlamanın ölçütleri ve sebepleri.

2. Topluluğun (toplulukların) ve Bölgesel Şartların Kısa Bir Tarihçesi

Ne demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Toplulukta veya mikro bölgede cereyan eden en önemli olayların kısaca gözden geçirilmesi.

Neye yarar?

Nereden geldiğinin, topluluğun veya örgütlenmenin nasıl ortaya çıktığının, ilk önderlerinin ve üyelerinin kimler olduğunun, hangi başarı ve başarısızlıkların söz konusu olduğunun, vb. bilinmesi.

Geçmişe ilişkin bu bilgi, bugün karşılaşılan sorunlara doyurucu çözümler bulunmasına yardımcı olur.

Nasıl yapılır?

Yaşlılar, orta yaşlardakiler ve eski önderlerden oluşan özel bir komisyon aracılığıyla.

Bu çalışma daha sonra yöreye ilişkin tarihsel bilgiler içeren kitapların ve diğer belgelerin taranmasıyla tamamlanabilir.

Yararlı sorular

Yöreye veya topluluğa ne ad veriliyor? Bu ad ne anlama geliyor?

Daha önce bu yörede kimler yaşamaktaydı?

Nasıl bir yaşam sürdürüyor, ne yapıyorlardı?

Bunların ne tür toplumsal örgütlenmeleri vardı?

Bugünkü toplumsal örgütlenmeler nasıl ortaya çıktı? Ne zaman?

İlk önderler kimlerdi? Bunlar bizlere hangi dersleri bıraktı?

Topluluğun veya mikro bölgenin en önemli olayları nelerdi?

Elde edilecek sonuçlar

Yörenin, toplulukların ve yaşayanların kısa bir tarihçesi

Toplulukların tarihsel geçmişi	
Yıl	Önemli olay

3. Nüfusun Özellikleri

Ne demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Belirli bir yörede yaşamakta olanlar veya nüfus ile ilgili derlenmiş temel bilgiler ve nüfusun bulunduğu yerler.

Nasıl yapılır?

İşe başlarken her bir toplulukta kaç ailenin yaşadığı öğrenilir ve bu rakam kırsal bir ailedeki ortalama üye sayısı ile çarpılır. Kırsal kesimde aile başına nüfus 5-6 kişidir, ancak bu daha fazla da olabilir.

Yararlı sorular

Yalnızca yaklaşık bilgi gerekliyse şu sorularla yetinilebilir:

Her toplulukta kaç aile var?

Çocuk ve okul çağındaki kişi sayısı ne?

Yöredeki en yaygın hastalıklar neler? Yetişkinler, kadınlar ve çocuklar en çok hangi sebepten dolayı hastalanıyor?

Kadınlar ve erkekler arasındaki ölümlerin başlıca sebepleri?

Geçen yıl ne kadar doğum oldu?

Geçen yıl ne kadar ölüm oldu?

Kaç kadın hane reisi durumunda? Kadın hane reislerinin eğitim durumu ne?

En yaygın tüketilen gıda maddeleri neler?

Ciddi olmayan rahatsızlıklar nasıl tedavi ediliyor?

Kadınlar nerede doğum yapıyor? Doğum sırasında nezaretçi olarak kimler bulunuyor?

Topluluklarda ebe var mı? Bunlara ne deniyor? Bu işi nasıl öğrenmişler? Bunlardan ne kadarı aynı zamanda yerel sağaltıcı?

Bir yaşına gelmemiş çocuklar ne ile besleniyor?

Yararlı tablolar

Tablo 1. Topluluğun (toplulukların) yörelere göre nüfusu

Topluluk	Yöre	Aile sayısı

Elde edilecek sonuçlar

Gerektiği gibi doldurulmuş yukarıdaki tablo; elde edilen sonuçlara ilişkin kısa açıklama.

Sorulara verilen cevaplardan hareketle, üzerinde düşünmek üzere konu hakkında kısa bir yorum.

Aşağıdaki başlıklarda bilgiler:

- Toplam nüfus
- Hemen bir sonra gelen coğrafi birimin toplam nüfusunun yüzdesi olarak yerel birimin nüfusu
- Okul çağındaki kız ve erkek çocuk sayısı
- Başında yalnızca annenin bulunduğu hanelerin yüzdesi
- Evlilik türleri
- Yıllık doğum sayısı
- Yıllık ölüm sayısı (erkek ve kadın)
- Başlıca hastalıklar (erkek ve kadın)
- Başlıca ölüm sebepleri (erkek ve kadın)
- Nüfusun mekan bakımından dağılımı
- Gerekliyse etnik grup yüzdeleri

4. Nüfus Hareketleri

Ne demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Bölge içinde ve ötesinde nüfus hareketlerinin kısa bir anlatımı. Burada, üç kategori üzerinde durulabilir: (i) gidiş geliş; (ii) geçici; ve (iii) kalıcı göç. Birinci kategorideki gidiş geliş, insanların belirli bir siyasi-idari birim içinde, evleriyle iş yerleri veya okulları arasındaki gündelik gidiş gelişleridir. Geçici hareketler, ikamet yerinde kalıcı bir değişiklik olmaksızın, insanların belirli dönemlerde (genellikle mevsimlik olarak) başka yerlere gidişlerini anlatır. Buna karşılık göç, ikamet yeri değiştirerek, başka bir yere uzun bir süre için, belki de kalıcı olarak yerleşme demektir.

Neye yarar?

Geçici veya kalıcı hareketlerin sebeplerinin ve sonuçlarının kavranması. Yer değiştiren kişilerin cinsiyeti, yaşı ve konumu. Gidilen yerler ve buralarda yapılan

işler. Bu bilgiler bize iş gücünün bulunabildiği dönemleri, ailelerin geçim stratejilerini ve gelir kaynaklarını gösterecek, kırdan kente göçle ilgili bir strateji belirlememize ve durumu kalkınma açısından daha elverişli bir hale getirmemize yardımcı olacaktır.

Nasıl yapılır?

Nüfus hareketleriyle ilgili bilgiler, çeşitli yollara başvurularak (beyin fırtınası, görsel malzeme, vb.) çeşitli yerel paydaşlarla görüşmeler aracılığıyla elde edilebilir.

Toplanan bu bilgiler daha sonra kadınlar ve erkekler, odak gruplarla yapılacak görüşmelerle, durum araştırmalarıyla, konu hakkındaki özel literatürün taranmasıyla pekiştirilebilir.

Yararlı sorular

Her gün kaç erkek ve kadın çalışmak üzere yakındaki bir kasabaya, kente veya bir başka kırsal alana gidiyor?

Geçici olarak yaşamak üzere başka yerlere giden erkek ve kadın sayısı ne kadar?

Bu kişiler neden oralara gittiler? İşler onlar için nasıl gelişti?

Geçici olarak başka yerlere giden kadınlar ve erkekler oralarda ne tür işler yapıyor?

Topluluktan (topluluklardan) kaç erkek ve kadın kalıcı olarak başka yerlere gidip yerleşti?

Bu kişiler neden göçtüler? Kadın ve erkek göçmenler gittikleri yerlerde ne tür problemlerle karşılaşılıyor?

Geçici olarak başka yerlere gidenler, giyim kuşam, konuşma ve başkalarıyla ilişkiler bakımından hangi değişim süreçlerinden geçti?

Bu değişikliklerin kendi toplulukları üzerindeki etkileri olumlu mu, olumsuz mu?

Başka yerlere gidip gelen veya geçici nüfus hareketlerine katılan kadınlar ve erkekler ayda ne kadar kazanıyor?

Göçenler gerideki kendi ailelerine ayda ne kadar para gönderiyor?

Elde edilecek sonuçlar

Erkeklerin ve kadınların kendi topluluklarından veya mikro bölgelerinden başka yerlere yaptıkları seyahatlerin başlıca özelliklerinin betimlenmesi; bu kişilerin cinsiyeti ve yaşları; tarımsal faaliyet takvimi ve istihdam ihtiyaçları açısından ayrıca nüfus eğilimleri ve göç modelleri (kadınlar ve erkekler için).

Nüfus hareketlerinin mikro bölge üzerindeki ekonomik, sosyal ve kültürel etkilerinin de belirlenmesi gerekmektedir.

5. Kırsal Kesimdeki Bir Erkeğin ve Bir Kadının Yaşamından Bir Gün

Ne demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Toplulukta veya mikro bölgede tipik bir ailenin üyesi olan erkeklerin ve kadınların bir gün içinde zamanlarını nasıl harcadıklarına ilişkin karşılaştırmalı bir tablo. Bu tablo bize, bir erkeğin ve kadının gün içindeki boş zamanlarını ve üzerlerindeki iş yükünü belirleme imkanı verecektir. Bu, genel olarak yapılabileceği gibi, yılın belirli dönemleri veya mevsimleri itibarıyla da yapılabilir (yağışlı mevsim, yağışsız mevsim, ekim zamanı, hasat zamanı, vb. gibi).

Neye yarar?

Belirli bir topluluktaki veya mikro bölgedeki kadının ve erkeğin zaman kullanımında görülen benzerliklerin ve farklılıkların belirlenmesi. Bu farklılıkların bilinmesi, kadın ve erkeğin iş yükü arasındaki eşitsizlikleri anlamamıza ve bu eşitsizlikleri gidermenin daha iyi yollarını bulmamıza yardımcı olacaktır.

Nasıl yapılır?

Yöredeki erkeklerin ve kadınların zaman ayırdıkları faaliyetler bir kağıda saat saat yazılır. Burada kadınlar ve erkekler için ayrı dökümler yapılması daha iyidir. Daha sonra, kadınların ve erkeklerin farklı ve ortak rollerinin ortaklaşa tartışılması için bir tablo hazırlanır.

Yararlı sorular

Sabahları kadın ne zaman, kocası ne zaman kalkıyor?

Sabah kalktıktan sonra ne yapıyorlar?

Kahvaltıyı kim hazırlıyor?

Evi kim düzene sokuyor?

Hayvanlara kim bakıyor?

Tarlada kim çalışıyor ve tarlada çalışma ne zaman başlıyor?

Ücretli işleri kim yapıyor? Hangi sıklıkta ve kaç saatliğine?

Öğle yemeğini kim hazırlıyor?

Öğle yemeği ne zaman yeniyor?

Günlük tarım işleri ne zaman sona eriyor?

Okuldan döndüklerinde çocuklarla kim ilgileniyor?

Öğleden sonra hayvanlara kim bakıyor?

Akşam yemeğini kim hazırlıyor?

Her kişi günde kaç saat dinleniyor?

Erkek ne zaman yatmaya gidiyor? Kadın ne zaman yatmaya gidiyor?

Zaman kullanımındaki bu farklılıklara ilişkin görüşünüz ne?

Yararlı tablolar

Tablo 1. Yöreden bir erkeğin ve kadının yaşamından bir gün

Saat	Erkeğin yaptığı işler	Kadının yaptığı işler

Tablo 2. Faaliyetlerin profili

Faaliyetler	Kim ne yapıyor?			
	Kadınlar	Kız çocuklar	Erkekler	Erkek çocuklar
Üretim faaliyetleri 1. Tarla ürünleri Toprak hazırlama Ekim Sulama Fumigasyon Budama Hasat Seçme/paketleme Pazarlama 2. Ormancılık 3. Hayvansal üretim Besleme Otlatma Aşılama Yan ürünleri satma Hayvan satma 4. Ücretli çalışma				
İdame faaliyetleri 1. Malzeme alımı 2. Yiyecek hazırlama 3. Evi temizleme 4. Çocuklara bakma 5. Okul ödevleri 6. Çamaşır/yıkama				
Topluluk faaliyetleri 1. Toplantılara katılma 2. Önderlik rolleri				

Elde edilecek sonuçlar

Tercihan yılın belirli dönemleri veya mevsimleri için olmak üzere, gün içinde erkeğin ve kadının zamanı nasıl kullandığına ilişkin karşılaştırmalı bir tablo.

Erkeklerin ve kadınların özel olarak üstlendikleri işlerin profilini sergileyen karşılaştırmalı bir tablo.

6. Kültür, Adetler ve Değerler

Ne demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Yörenin kültürel gelenekleri, değerleri ve adetlerinin genel özelliklerini ortaya koyan bir özet.

Neye yarar?

Bir yerel kalkınma önerisinin yaşama geçirilmesi, o yörede yaşayan insanların bilgi ve kültürüne değer verilmesini gerektirir. Elde edilen bilgiler, şu konulara açıklık getirir: kültürel mal ve hizmetlere ilişkin özellikler; kültürel üretim ve yeniden üretim tarzları; coğrafi alanın veya mikro bölgenin ayırt edici mimari ve görsel özellikleri; bölgeyi belirleyen yerel ilgi ve imgeler; adetler, müzik, dans, besleme uygulamaları ve bu bölgeyi ülkenin geri kalan bölümüne göre ayrı kılan yaşam tarzı.

Bu analiz, bölgeyi tanımlayan malların, hizmetlerin, bilginin ve imgelerin belirlenmesine imkan tanır:

- Mimari yapılar ve anıtlar
- Peyzaj ve doğal güzellikler
- Kültürel faaliyetler: dil, müzik, dans, giyim
- Kültürel hizmetler: yerel fuarlar, festivaller, yöresel yemekler, doğal ilaçlar.

Nasıl yapılır?

Bu bilgiler, bir dizi soru içeren bir soru formu ile toplanabilir. Beyin fırtınası, canlandırma, çizim ve şemaların kullanıldığı grup oturumları da düzenlenebilir ve bu oturumlarda "önceki durum-sonraki durum;" karşılaştırmaları yapılabilir.

Yararlı sorular

Yöre halkı hangi dili konuşuyor?

Yörenin erkekleri ve kadınları nasıl giyiniyor?

Yöredeki başlıca festivaller neler? Buralarda ne tür kutlamalar yapıyor?

Yöre insanların kısmet veya iyi hasat beklentilerine yol açan inançları var mı?

Mikro-bölgede başlıca ritüel yiyecekler (mesela, yılın belirli günlerinde özel olarak yapılan yiyecekler) nelerdir?

Bir hikaye ve 10 atasözü veya öğüt kaydedin.

Mikro bölgeyi başka yerlerden ayıran özellikler neler? Yöresel ürünleri kim alıyor ve neden? Bu yöreye ve insanlarına daha iyi nasıl hizmet verilebilir?

Yöredeki başlıca müzik ve geleneksel danslar nelerdir?

Modernleşme süreci ve medya yerel kültürü etkilemiş mi?

Yörede yerli nüfus var mı? Bölgede etnik ilişkiler (yerlilerle karışık olanlar arasındaki) ne durumda?

Elde edilecek sonuçlar

- Mikro bölgenin başlıca kültürel görünimleri hakkında temel bilgiler
- Yöreyi ayrı kılan ve bölgesel avantajlarını (mutlak veya karşılaştırmalı) ortaya koyan kültürel ürünlerin (mal, hizmet, bilgi ve imge) belirlenmesi.

EK 2

BÖLGE, DOĞAL KAYNAKLAR VE ÇEVRE İLE İLGİLİ KILAVUZLAR

1. Çevrenin Fiziksel Bileşenleri: Topraklar ve Arazi Kullanımı

Ne demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Topluluğun veya mikro bölgenin topraklarının başlıca özellikleri: jeoloji, topoğrafya, toprak tipleri ve nasıl kullanıldıkları.

Nasıl yapılır?

Buna yönelik ilk yaklaşım, üyeleri kağıt üzerinde çalışma yapan bir grubun üyeleri tarafından gerçekleştirilebilir. İlk başta toprağın genel özellikleri (dokusu, rengi, kimyasal bileşimi) kısaca anlatılır; ikinci olarak halihazırdaki toprak kullanımını gösteren bir harita hazırlanır; üçüncü olarak da potansiyel toprak kullanımına ilişkin ayrıntılar ortaya dökülür. Bu çalışmanın daha etkin biçimde yürütülebilmesi için, grubun, toprak verilerini derleyen ve haritalandıran devlet veya başka kuruluşların haritalarını temin etmesi gerekir. Buradan elde edilen bilgiler daha sonra bölgesel teşhis çalışmasını sistematik hale getirmekten sorumlu teknisyen tarafından kullanılacaktır.

Yararlı sorular

Yörede ne tür topraklar var? (killi, kumlu, kireçli, tınlı, vb.)

Bu cins toprakların her birinin kapladığı alan ne kadar?

Yerleri neresi?

Bu topraklarda ne kadar organik materyal var?

Kabaca, ekili alan, doğal mera, yapay mera, doğal orman, doğal bitki örtüsü ve yetiştirme orman şeklindeki alanlar ne kadar yer kaplıyor?

Kumluklar, bataklıklar, dar koyaklar, kar örtüsü vb. ne kadar alan kaplıyor?

Yöredeki çiftçilerin kendi görüşlerine göre uygun toprak kullanımı nasıl olmalı? Bu konuda kadınlarla erkeklerin görüşleri farklılaşıyor mu?

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ve/veya tarımsal araştırma enstitülerine göre toprağın uygun kullanımı nasıl olmalı?

Nereden bilgi edinilebilir?

Kamusal araştırma kurumları ve üniversiteler.

Elde edilecek sonuçlar

Toprak haritaları ve aşağıdaki konularda kısa açıklamalar:

- Toprak özellikleri, dokusu ve kimyasal bileşimi
- Halihazırdaki toprak kullanımı
- Potansiyel toprak kullanımı

2. Çevrenin Fiziksel Bileşenleri: Hidroloji Ne Demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Ne Demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Mikro bölgedeki su kaynaklarının, su havzalarının ve küçük havzaların kısaca tanıtılması.

Neye yarar?

Yöredeki başlıca su kaynaklarının ve su havzalarının, suyun azaldığı dönemlerin, akış rejiminin ve sulama için mevcut ve potansiyel imkanların belirlenmesi.

Nasıl yapılır?

Bu çalışma iki aşamada gerçekleştirilir. Önce, yörenin bir haritası veya şeması çıkartılır. Burada ırmaklar, koyaklar ve göller gösterilir veya mevcut bir harita üzerinde çalışılır. Ardından, ilgili literatürden (belgeler, haritalar, sulama suyunun planlanmasından ve tahsinden sorumlu kuruluşun kayıtları ve bültenleri) elde edilen verilerle bilgiler tamamlanır.

Yararlı sorular

Yöredeki belli başlı ırmaklar, koyaklar ve göller neler?

Başlıca su kaynaklarının hacmi ve debisi ile ilgili veri var mı?

İrmakların akış yönüne doğru taşıdıkları materyaller konusunda bilgi var mı?

Kritik boşaltım noktaları konusunda veri var mı?

İrmakların debisi yılın farklı dönemlerinde ne ölçüde farklılık gösteriyor?

İrmaklar ve çaylar yılın belirli dönemlerinde kuruyor mu?

Nereden bilgi edinilebilir?

Üniversiteler, kamu kurumları ve meteoroloji istasyonları.

Yararlı tablo

Yağışlar		
Aylar	Mevsim A	Mevsim B

Elde edilecek sonuçlar

- Bir hidroloji haritası ile birlikte başlıca su kaynakları, düşük su düzeyi dönemleri, akış, halihazırdaki ve potansiyel sulama imkanları gibi konularda açıklamalar.
- Sulama yönetiminde erkekler, kadınlar ve çocukların oynadıkları farklı roller.

3. Çevrenin Fiziksel Bileşenleri: Hava

Ne demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Ortalama sıcaklık, yağış rejimi, rüzgarlar, fırtınalar, dona çekme dönemleri, dolu yağışı ve diğer meteorolojik olgular konusunda kısa açıklamalar.

İncelenen mikro bölgedeki toplulukların yerleşik oldukları ekolojik kuşaklardan hareketle belli başlı mikro klimaların belirlenmesi de mümkündür. Gerekli olan bir başka bilgi de, yörenin topoğrafyasına ve jeolojik özelliklerine ilişkindir.

Nasıl yapılır?

Bu bilgiler grup çalışmasıyla elde edilebilir. Grup çalışmasına, toplulukta kamusal görev yapanlar, çiftçiler ve yakın kuruluşlardan teknisyenler çağrılabilir. Toplantı sırasında bu kişilere ortalama sıcaklık, yağış rejimi, rüzgarlar, fırtınalar, dona çekme dönemleri, dolu yağışı ve diğer meteorolojik olgular konusunda sorular yöneltilir ve alınan cevaplar bir yere kaydedilir. Topoğrafyaya ve jeolojik yapıya ilişkin bilgiler doğrudan gözlemlerle elde edilebilir. Ancak burada doğal kaynakların yönetimi konusunda uzman bir teknisyenin desteği yararlı olur. Daha sonra, ülkede bu konulardaki özel literatürden ve haritalardan yararlanılır. Bir başka yararlı bilgi kaynağı da yöredeki yaşlılardır. İklimle ilgili olarak atalarından edindikleri bilgilere sahip bu kişiler bu sebeple önemli bilgiler sağlayabilirler.

Toplanan bu bilgiler, literatür taramasından, haritalardan, özel istatistiklerden ve en yakın meteoroloji istasyonlarına yapılan ziyaretlerden elde edilen verilerle tamamlanmalıdır.

Yararlı sorular

- En soğuk ve en sıcak aylarda ortalama sıcaklıklar nedir?
- En soğuk ve en sıcak aylar hangileri?
- Hangi aylar yağışlı?
- Hangi aylar en kurak?
- Dona çekme ve dolu yağışı hangi aylarda görülüyor?
- Rüzgar hangi yönlerden esiyor? Rüzgarların en kuvvetli olduğu aylar hangileri?

Mikro bölge kaç ekolojik kuşağa ayrılıyor?

Yörenin topoğrafyası?

Nereden bilgi edinilebilir?

- Meteoroloji yetkilileri
- Tarım ve Köyüşleri ve/veya Çevre Bakanlığı
- Üniversiteler
- Meteoroloji istasyonları

Elde edilecek sonuçlar

Aşağıdakilerin kısa bir tanıtımı:

- Mikro bölgenin iklimi
- Yağışlı ve kurak mevsimler
- Çevre sıcaklığı
- Mikro bölgenin başlıca ekolojik kuşakları
- Yörenin jeolojisi ve fiziksel coğrafyası

4. Çevrenin Biyolojik Bileşenleri: Doğal veya Kendiliğinden Bitki Örtüsü

Ne demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Topluluğun veya mikro bölgenin nüfuz alanındaki doğal bitki örtüsünün, ormanların ve biyolojik çeşitliliğin kısa bir tanıtımı.

Neye yarar?

Yörede gelişen doğal ve egzotik çalı ve ağaç türlerinin, özel fauna ve flora türlerinin ve orman kaynaklarının potansiyel kullanım biçimlerinin belirlenmesi.

Nasıl yapılır?

Toplulukta veya mikro bölgede tabandaki örgütlerin temsilcilerinin, plantasyon yöneticilerinin ve ormancuların katıldıkları bir komisyon aracılığıyla.

Bu komisyon aşağıdaki bilgileri bir yere kaydetmelidir: bölgede rastlanan yerli ve egzotik orman bitkisi türlerinin adları; doğal bitki örtüsüne ve ormanlık alanlara sahip yerlerin listesi veya haritası; mevcut plantasyonlar ve bunların yıllık üretimi.

Bu bilgilerin tamamlanması açısından, faaliyetler profili tablosu ile doğal kaynaklara ve yararlılara erişim ve bunların denetimi tablosundan yararlanılabilir. Bu iki belge, kaynaklara kimlerin erişebildiğini, bunların kullanımını kimin belirlediğini ve denetlediğini gösterir.

Yararlı sorular

- Her bir toplulukta ne kadar arazi üzerinde doğal bitki örtüsü ve işletilen ormanlar yer alıyor?
- Yöredeki başlıca orman, egzotik ve yerli türler neler?

Topluluk orman ürünlerinden nasıl yararlanıyor?

Orman yönetiminde erkekler, kadınlar ve çocuklar ne tür roller üstleniyor?

Ek bilgiler nereden elde edilebilir?

Üniversiteler, STK'lar, devlet kurumları

Yararlı tablolar

Tablo 1. Ormanların ve doğal bitki örtüsünün kapladığı alan			
Topluluk	Başlıca orman	Islah edilmiş orman	Toplam

Tablo 2. Yerli türler	
Yaygın adı	Bilimsel adı

Tablo 3. Plantasyonlarda ormancılık	
Türler	Üretilen miktar

Elde edilecek sonuçlar

- Doğal ve yetiştirilmiş ormanların kapladığı alan, fi-dan yetiştirme, ormanların kereste ve kereste dışı kaynaklarından yararlanma dahil üzere topluluğun veya mikro bölgenin orman kaynakları hakkında kısa bilgi
- Koruma ve üretim amaçlı ormanların haritalanması
- Otlaklar ve tarla ürünlerinin yetiştirildiği alanlarla birlikte yeniden ağaçlandırılacak koruma alanlarının belirlenmesi. Bunların sınırlarını belirlemede kullanılan ölçütlerin teyit edilmesi
- Kereste ve kereste dışı orman kaynaklarının ve orman yönetim önerisinin değerlendirilmesi.
- Orman yönetiminde erkeklerin, kadınların ve çocukların oynadıkları farklı roller.

5. Ekosistemler ve Agro-Ekosistemler

Ne demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Mikro bölgede mevcut yaşam alanlarının ve ekosistemlerin kısa bir tanımı ve değerlendirmesi.

Neye yarar?

Mikro bölgede belirlenen yaşam alanlarının yerlerinin ve özelliklerinin öğrenilmesi; mevcut ekosistemin yerel ekonomiye katkıda bulunma potansiyelinin kısaca değerlendirilmesi.

"Ekosistem" tanımı doğrudan doğruya herhangi bir insan müdahalesi olmaksızın kendi haliyle doğal şartlara ilişkindir. Buna karşılık, agro-ekosistem tanımı, insan etkinliğini doğanın davranışını belirleyen önemli bir etmen olarak görür. Başka bir deyişle, agro-ekosistem doğaya uyduğu gibi insanların kararlarından ve faaliyetlerinden de etkilenir.

Nasıl yapılır?

Halen mevcut uluslararası kabul görmüş bir sınıflandırma olarak, bilgiler resmi haritalar incelenerek derlenebilir ve ardından mikro bölgedeki topluluğa (topluluklara) danışılarak genişletilebilir.

Bu amaca yönelik olarak, farklı ilgi yörelerinden gelenlerin (yaşam alanlarının ve ekosistemlerin varlığını yansıtacak biçimde) ve korumacı kuruluşların temsilcilerinden oluşan bir komitenin eşgüdümünde bir toplantı yapılabilir.

Yararlı sorular

Mikro bölgede hangi yaşam alanları var?

Bu yaşam alanlarındaki vahşi hayat (kuşlar, memeliler, balıklar, sürüngenler, suda yaşayanlar vb.)

Yöredeki vahşi hayvanların başlıca besin kaynakları neler?

Bu kaynak stokları ne durumda?

Doğal ekosistemler ne ölçüde parçalanmış durumda?

Yerel biyolojik çeşitlilik ne kadar önem taşıyor?

Endemik türler belirlenmiş mi?

Yerel ekosistemler göçmen türler açısından ne kadar önem taşıyor? (kuzeyden güneye ve yüksek irtifadan alçağa göç)

İnsan faaliyetlerinin doğal ekosistemlerde yol açtığı değişiklikler ormanları ve orman kalıntılarını yalıtıyor mu? Yoksa bunlar mesela, setler, akarsu kıyısı bitkiler, kuytular gibi biyolojik mikro koridorlarla birbirlerine bağlanıyor mu?

Vahşi yaşam, bitkiler ve hayvanlar, ailelerin beslenmelerine ve ekonomik faaliyetlerine nasıl katkıda bulunuyor?

Yerel ekosistemler eko turizm ve agro turizm açısından ne kadar potansiyel oluşturuyor?

Mevcut ekosistemler, yerel, ulusal ve uluslararası topluluklar açısından hangi çevresel yararları sağlıyor?

Bu yararların ücrete tabi tutulması için herhangi bir potansiyel var mı?

Nereden bilgi edinilebilir?

Devlet kurumları ve üniversiteler, topluluktaki korumacı kuruluşlar, turizmle ilgili kuruluşlar, çevresel yönetim kuruluşları.

Elde edilecek sonuçlar

Mikro bölgenin yaşam alanlarının ve ekosistemlerinin kısa bir tarifi.

Mevcut yönetim sistemlerinin özellikleri.

Parçalanma veya yalıtılma eğilimleri ile ilgili hızlı bir değerlendirme (yabani popülasyonlar için genetik aşınma tehdidi).

Mevcut potansiyelin şu açılardan analizi: hayvan veya bitki germoplazma kaynağı; hayvansal protein; çevresel yararlar (su, CO2 düzenlemesi, peyzaj, vb.), eko turizm ve turist çekme, vb.

6. Çevresel Etkiler, Erozyon ve Ormansızlaşma

Ne demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Mikro bölgedeki kirlenme, ormansızlaşma ve erozyonun kısa bir değerlendirmesi.

Ne yarar?

Toprak, su, ağaç, fauna ve biyolojik çeşitlilik üzerinde olumsuz çevresel etkileri olan insan faaliyetlerinin belirlenmesi. Tarımsal faaliyetlerin bu çerçevede düşünülecek etkileri şunlar olabilir: ormansızlaşma, mono-kültür; anız yakma, büyük miktarlarda haşere ilacı ve kimyasal madde kullanılması, kısa aralıklarla yoğun ürün yetiştirme, hayvancılıkta yanlış uygulamalar ve bazı tarımsal sanayi faaliyetleri. Amaç, çiftçilerin kendi üretim faaliyetlerinde kullandıkları uygulamaların ve bunların olumsuz çevresel etkilerinin belirlenmesidir.

Nasıl yapılır?

Çiftçilerin başlıca üretim faaliyetlerini ve bölgede görünür ormansızlaşma ve erozyon süreçlerini (özellikle su ve rüzgar erozyonu) belirlemek üzere oluşturulan bir grup aracılığıyla. Böylece, ormansızlaşma ve/veya erozyon yüzünden en fazla tahribata uğrayan yerler bir şema üzerinde belirlenir. Grup bunun dışında ayrıca erozyon ve/veya ormansızlaşma süreçlerinin olası ekonomik, sosyal, kültürel ve kurumsal sebeplerini de analiz etmelidir.

Yararlı sorular

Erozyonun ve/veya ormansızlaşmanın yaygınlaştığı nereden görülebiliyor?

Böyle yerlerde üst toprak tabakası ne durumda?

Derin vadiler ve çukurlar nerelerde görülebiliyor?

Son derece yoksullaşmış veya üzerinde taşların görüldüğü topraklar nerelerde?

Çölleşmenin yaygınlaşması nerelerde görülebiliyor? (kumluk alanların yaygınlaşması, yoksul ve ekim dışı topraklar, çıplak kayalar, vb.)

Hangi tarımsal ürünlerle ormansızlaşmanın ilişkisi var?

Mikro bölgede tek ürün mü ekiliyor?

Çiftçiler anız yakıyor mu?

Yılda ne kadar bir süre ile çiftçiler toprağı boş bırakıyor? Kısa devreli ürün yetiştirme işlerini nasıl yürütüyorlar?

Gübre ve kimyasal madde kullanırken hangi ölçütlere başvuruyorlar?

Hayvancılıkla ilgili faaliyetler erozyonu ne kadar etkiliyor?

Ek bilgiler nereden edinilebilir?

Üniversiteler, STK'lar, sektörle ilgili görev yapan resmi kuruluşlar.

Elde edilecek sonuçlar

Tarımsal uygulamaların yol açtığı başlıca çevresel etkilerin kısaca tanıtımı; incelenen yöredeki erozyon ve ormansızlaşma süreçleri hakkında bilgi.

7. Doğal Kaynak Kullanımı ve Çevresel Uyuşmazlıklar

Bu konu, çevresel uyumsuzlukların ekonomik ve kültürel yönleri üzerinde düşünmeyi gerektirir (topluluğun veya bireysel olarak çiftçilerin üretim örüntülerinin sürdürülemezliği).

Ne demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Doğal kaynakların kullanımına ilişkin yerel örüntülerin kültürel ve ekonomik temellerinin belirlenmesi; daha önceki kuşaklara geri gidilerek bunların çevreyle etkileşiminden hareketle yerel çevresel uyumsuzluklarda görülen genel eğilimlerin açıklanması⁵.

⁵ Bu konu, sistemik analizin neden teşhis çalışmasının farklı alanlarında üretilmiş bilgileri de içermesi gerektiğini göstermektedir.

Neşe yarar?

Mikro bölgedeki ailelerin üretime yönelik faaliyetleri dolayısıyla ortaya çıkar yerel çevresel uyumsuzlıkların kökenlerinin ve genel eğilimlerinin belirlenmesi. Bu, kaynakların nasıl kullanıldığı, bu kullanımın yol açtığı uyumsuzluklar ve sebepleri üzerinde düşünülerek yapılır.

Sonuçta, genellikle bilinç altında, bazı durumlarda ise aşılması çok güç ekonomi-çevre uyumsuzlukları topluluklara anlatılabilir.

Teknisyen ekip bu bağlamda toplulukları, dışarıdan gelen ve yerel süreçlere saygılı yardımcıları olarak amaçlarının, doğal kaynak kullanımında geçmişte yapılan hataların faturasını çıkarmak olmadığına ikna edecek çalışmalar yaparsa yararlı olur. Topluluğun ve ya kişilerin sorumluluğu inkar edilemeyecek olsa bile, asıl amacın mevcut sürdürülemez gelişme modellerine bir çözüm yolu bulmak olduğu açıkça vurgulanmalıdır.

Nasıl yapılır?

Bu bilgiler, düşünülmesi gereken konuları içeren kısa bir soru formuna dayanılarak, kültürel durumla ilgili bir teşhis toplantısında edinilebilir. Cevaplar, beyin fırtınası, canlandırma, çizimler, "önceki durum-sonraki durum" karşılaştırmaları dahil çeşitli yollardan alınabilir.

Yararlı sorular

Topluluklar ne kadar önce oluşmuşlar? Ailelerimiz nereden gelmişler?

Büyüklerimiz ve daha büyüklerimiz yiyecek ve diğer ihtiyaçlarını nasıl, nelerle, nerede ve hangi teknolojileri kullanarak karşılamışlar?

Atalarımızın üretim ve aile geçim stratejisi neydi?

Son 20 yıl içinde kaç ayrı yerde yaşadık?

Eğer başka yerlerden buraya gelmişsek neden eski yerlerimizden ayrıldık? Göç ettiğimizde hangi şartları ve değişiklikleri arıyorduk? Bugünkü çevresel şartlarımızda hangi değişiklikleri gördük? (toprak, yamaçlar, yağış, rakım, bulutluluk)

Bugünkü üretim veya aile geçim stratejilerimiz neler?

Mikro bölgenin farklı yerlerinde hangi tarımsal ürünler en yük ek verime sahip? Neden?

Hangi üretim teknolojilerini kullanıyoruz ve hangi teknolojik kısıtlılıkları aşmak istiyoruz?

Hayvancılık, tarım, kimyasal madde kullanımı, ormansızlaşma ve ağaçlandırma gibi faaliyetler dolayısıyla yaşamımızda veya üretimimizde değişikliklerle karşılaştık mı?

Toprağı nadasa bırakıyor muyuz?

Mikro bölgede hangi çevresel bozulma eğilimlerini görüyoruz ve bunun nedeni ne?

Yöredeki çevresel bozulma süreçleri nasıl durdurulabilir ve bu yöndeki kararlar aile ekonomilerini nasıl etkiler?

Halihazırdaki üretim faaliyetlerimiz yerel agro-ekolojik şartlar açısından en uygun olanları mı?

Sürdürülebilir bir üretim ve kalkınma için üretimle ilgili davranışlarımızda ne tür değişiklikler gerekiyor? (teknolojiler, üretim alternatifleri, örgütlenmeler)

Elde edilecek sonuçlar

Çevresel bozulma örüntülerinin, bunlara yol açan kültürel ve/veya ekonomik sebeplerin ve uygulanabilir çözümlerin belirlenmesi.

Toplulukta (topluluklarda) üretimle ilgili uygulamaların yerel agro-ekolojik şartlara, teknolojilere ve mevcut pazarlara uyumlu kılmanın önemi konusunda bilinç ve duyarlılık geliştirme.

EK 3

BAŞLICA EKONOMİK FAALİYETLERE İLİŞKİN KILAVUZLAR

1. Üretim: Temsili Tarımsal İşletme Birimleri (TİB)

Ne demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Mikro bölgedeki farklı işletme büyüklüklerini veya başlıca ekolojik kuşakları temsil eden farklı modüller kullanarak ailelerin tarımsal ve ormansal üretimlerinin kısaca özetlenmesi. Bu temsili modellerin her birine TİB (Temsili İşletme Birimi) olarak atıfta bulunulacaktır.

Neye yarar?

TİB'ler bize, tipik bir ailenin nasıl ürettiğini, elindeki toprağı nasıl kullandığını, işi nasıl organize ettiğini ve üyelerini mesela toprak ve emek gibi kaynaklara nasıl tahsis ettiğini çok kaba olarak açıklar.

Nasıl yapılır?

Ekili alanlar, farklı tarla ürünlerinin ve birliklerin alanlara dağılımı, hayvancılık (büyük ve küçük baş) ve aile üyelerinin üretim süreçlerine katılımı ile ilgili verileri içeren kağıtlar kullanılarak grup çalışması yoluyla.

Yararlı sorular

Mikro bölgedeki TİB'ler nasıl sınıflandırılabilir? İşletme büyüklüğüne ve sayısına göre mi, işlenen tarımsal araziye göre mi? Yoksa agro-ekolojik kuşaklar itibarıyla mı? Gelir düzeyi ve yoksulluk durumu ne?

Her bir TİB ne kadar alan kaplıyor?

Her bir üründe verimlilik veya verim ne kadar? Birim alandan (hektar, vb) ne kadar ürün alınıyor? TİB'ler arasındaki farklılıklar neler?

Her bir TİB'de aile üyelerinin çalışması nasıl düzenleniyor ve nasıl emek harcanıyor? TİB'ler arasında bu bakımdan hangi farklılıklar var?

Farklı ürünlere göre haşere ve hastalıklar neler? Bunlar nasıl kontrol altına alınıyor?

Hasat süreci nasıl işliyor? Hangi teknoloji kullanılıyor? TİB'ler arasında bu bakımdan hangi farklılıklar var?

Her bir TİB'deki tipik bir ailenin ne kadar sığırtı, koyunu, tavşanı ve kümes hayvanları var?

Farklı hayvanlara göre hangi hastalıklar söz konusu? Bu hastalıklar nasıl kontrol altına alınıyor? TİB'ler arasında bu bakımdan hangi farklılıklar var?

Hangi hayvansal ürünler elde ediliyor? Nasıl elde ediliyor? TİB'ler arasında bu bakımdan hangi farklılıklar var?

Ailelere teknik yardım yapılıyor ve eğitim veriliyor mu? Bu tür hizmetleri kim veriyor? Eğitimden en çok kim yararlanıyor? Kadınlar mı, erkekler mi? TİB'ler arasında bu bakımdan hangi farklılıklar var?

Ailelerin olumsuz hava şartlarının (don, rüzgar, kuraklık, sel), haşerenin ve hastalıkların etkilerini azaltmak için başvurdukları başlıca stratejiler neler? TİB'ler arasında bu bakımdan hangi farklılıklar var?

Üretilen ürünler nasıl depolanıyor ve muhafaza ediliyor? TİB'ler arasında bu bakımdan hangi farklılıklar var?

Çocuklar ve kadınlar bu süreçte nasıl rol alıyorlar? TİB'ler arasında bu bakımdan hangi farklılıklar var?

Her bir TİB için en iyi üretim sistemi ne?

Yararlı çizim

Tanımlamak istediğimiz her bir TİB'i temsil edecek bir tarım arazisi şeması çizilir. Ev, depo ve başlıca ürünlerin dağılımı bu şemada gösterilir.

Yararlı tablolar

Toprak kullanımı						
Toprak kullanımı	Alan		Ürün		Yer (eğim, vb.)	Kullanım
	Miktar	Birim	Miktar	Birim		

İşletmedeki hayvanlar			
Hayvan	Miktar	Yeri	Kullanım

İşletmedeki ağaçlar					
Tür	Sayı	Sistem	Alan/uzunluk	Yer	Kullanım

Elde edilecek sonuçlar

Özet bilgi ve mikro bölgede belirlenen her TİB biçimi için çizim.

Aşağıdaki alanlarda veri toplanabilir:

- Başlıca ürünler ve ekilen alan
- Sulamalı ve sulamasız olarak yetiştirilen ürünler
- Her üründe rekolte
- İklim riskini azaltmaya yönelik stratejiler
- Hastalık ve haşere: Filosaniter kontrollere
- Hasat
- Depolama
- Tarımsal üretimde erkeklerin, kadınların ve çocukların farklı rolleri
- Tahmini yerli hayvan nüfusu
- Hayvancılıktaki uygulamalar
- En yaygın hastalıklar ve sağlık kontrolü
- Üreme sürecinin kontrolü
- Beslenme
- Aileler tarafından kullanılan ürünler: et, süt, yumurta, yün, vb.
- Canlı hayvan ve hayvansal ürün satışları
- Hayvancılıkta erkeklerin, kadınların ve çocukların farklı rolleri

Özet tablo örnekleri

Toprak kullanımı (hektar)								
Model	#	Buğday		Otlama			Toplam
		TİB	Toplam	TİB	Toplam	
1								
2								
3								
4								
5								
Top.								

Hayvan envanteri (baş)								
Model	#	Buğday		Koyun			Toplam
		TİB	Toplam	TİB	Toplam	
1								
2								
3								
4								
5								
Top.								

2. Üretim: Aile Ekonomisi ve Geçim Stratejileri

Ne demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Aile ekonomisinin işleyişi ve geçim stratejileri ile ilgili kısa bilgi.

Neye yarar?

Ailenin başlıca gelir kaynaklarını, temel ihtiyaçların karşılanması için yapılan masrafları, üretime dönük yatırımları, üretim sürecinin örgütlenmesini, görev ve sorumlulukların aile üyeleri arasındaki dağılımını ve geçim stratejilerini belirlememize yardım eder.

Nasıl yapılır?

Grup çalışmasıyla, aile ekonomisi ve geçim stratejilerine ilişkin soru listelerinin bulunduğu kağıtlarla. Ardından, katılanların farklı cevapları alınır.

Yararlı sorular

Hangi ürünler Pazar, hangi ürünler aile içi tüketim için üretiliyor?

Her ürünün ne kadarı aile içi tüketime ayrılıyor, ne kadarı pazarlanıyor?

Ailelerin başlıca gelir kaynakları neler?

Yörede ne tür işler var?

Yörede kimler daha kolay iş bulabiliyor? Erkekler mi, kadınlar mı?

Aşağıda belirtilenlerden ne kadar parasal gelir (satılan yıllık miktar ve değeri belirtilecek) geliyor?

- tarımsal ürün satışı
- hayvan satışı
- el sanatları ürünleri satışı
- yan ürün satışı (süt, et, yumurta, yün, vb.)
- ücret geliri
- yurt dışından gelen paralar
- diğer parasal gelir kaynakları

Parasal olmayan hangi gelir kaynakları var? (hane içi tüketim için üretilen ürünlerin yıllık miktarının ve parasal değerinin tahmini):

- tarla ürünleri
- hayvancılık ürünleri
- el sanatları (giyecek ve diğer)
- yan ürün satışı (süt, et, yumurta, yün, vb.)

Aile gelirinin bileşimi açısından, aile üyeleri (erkekler, kadınlar, yaşlılar, gençler ve çocuklar) ayrı ayrı hangi katkılarda bulunuyor?

Aile gelirini kim harcıyor? Erkekler mi, kadınlar mı?

Ailenin başlıca harcamaları neler?

Yiyecek, giyecek, konut, sağlık, eğitim, ulaşım, boş zaman ve kültürel faaliyetler için ne kadar harcama yapılıyor?

Aile topluluğa katkıda bulunuyor mu? Bu katkılar nakit mi, çalışma biçiminde mi, aynı mi?

Ailenin tasarruf kapasitesi ne?

Kim daha fazla tasarruf kapasitesine sahip? Kadınlar mı, erkekler mi? Açıklayın.

Aile ekonomilerindeki geçim stratejileri, topluluk içindeki dayanışma biçimlerinin (gönüllü çalışma, karşılıklı işe yardım, minga⁷, vb.) nasıl ve ne kadar etkisinde?

Ailelerden ne kadarı salt geçim stratejileri izleyebiliyor, ne kadarı varlık ve sermaye biriktirebiliyor?

Yararlı tablolar

Tablo 1. Aile gelir kaynakları				
Tarımsal Üretim	Yıllık üretim		Üründen hane tüketimi için ayrılan %	Ürünün satışa sunulan %'si
	Miktar	Değer		
Ürün 1				
Ürün 2				
Ürün 2				
Ürün3				
Hayvancılık	Yıllık üretim		Üründen hane tüketimi için ayrılan %	Ürünün satışa sunulan %'si
	Miktar	Değer		
Şiğir				
Koyun				
Keçi				
Hayvansal Üretim	Yıllık üretim		Üründen hane tüketimi için ayrılan %	Ürünün satışa sunulan %'si
	Miktar	Değer		
Kümes hayvanları				
Tavşan				
Yumurta				
Yün				
Süt				
Peynir				
Hayvan gübresi				
Diğer gelirler				Tahmini gelir
Enformel ticaret				
El sanatları ürünü satışı				
Ücretli çalışma				
Diğer aile üyelerinin katkıları				

7 Minga: Belirli bir topluluğun üyelerinin karşılıklı olarak birbirlerinin işlerini yapmaları.

8 Güvenilir olmayan bilgiler verilebileceğinden, bu tablolar toplantıda veya çalışma grubunda doldurulmamalıdır. Eğer şartlar elverişli ise, bu tablolar, mikro bölgedeki her TIB biçimini yeterince temsil eden kişilerle yapılan görüşmelerde doldurulmalıdır.

Tablo 2. Tipik bir ailenin harcamaları

Kategori	Tahmini harcama
Beslenme	
Giyecek ve ayakkabı	
Konut	
Sağlık	
Eğitim	
Üretim girdileri alımı	
Alet alımı	
Ulaşım	
Dinlenme, eğlenme ve kültür	
Tasarruf	
İhtiyat ve diğer harcamalar	
Toplam harcamalar	

Elde edilecek sonuçlar

Aile ekonomisi ve geçim stratejilerine ilişkin kısa bilgiler.

Aile ekonomisinde tarımsal veya tarımsal-ormancılık etkinliğinin taşıdığı önem ne?

Piyasa ve hane içi tüketim ne kadar önemli?

Yörede başlıca istihdam kanalları neler?

Tarım dışı kırsal istihdamın başlıca özellikleri neler?

İki tablo⁸:

- çiftçilik yapan hanelerde başlıca gelir kaynakları ile ilgili kayıt tutmaya yönelik tablo
- aile harcamalarının kaydedilmesinde kullanılacak diğer tablo.

3. Production: Annual Calendar

Ne demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Yöredeki veya mikro bölgedeki topluluğun (toplulukların) başlıca faaliyetlerini ay ay gösteren basit bir tablo.

Neye yarar?

Yörede veya mikro bölgede yaşayan erkek ve kadınların yıl içinde zamanlarının ne kadarını neye ayırdıklarının ve şunların belirlenmesi: (i) ekim ve hasat, ot ayıklama, kazım ve üretimle ilgili diğer işlerin yapıldığı dönemler; (ii) yağış, kuraklık ve dolu mevsimleri; (iii) bayramlar ve özel günler; (iv) tarımsal ritüellere ayrılan zaman; (v) budama, kırkma ve kısırlaştırma için en iyi zamanlar; (vi) kültürel ve örgütlenme işleri için harcanan zaman, vb.

Nasıl yapılır?

Bu bilgiler, mesela beyin fırtınası, çizim, poster vb. çe-

şitli usullere başvurularak grup çalışmasıyla elde edilebilir.

Yararlı sorular

Yörede düzenlenen belli başlı festivaller neler? Bunlar hangi aylarda yapılıyor?

Yörede farklı ürünler genellikle hangi aylarda ekilip biçiliyor? Erkekler, kadınlar ve çocuklar bu faaliyetlerde nasıl yer alıyor?

Budama ve hayvanların kırılması ve kısırlaştırılması için en uygun aylar hangileri? Bu işleri kim yapıyor? Erkekler, kadınlar ve çocuklar bu işlerde nasıl yer alıyor?

Ağaç kesimi için en uygun dönem ne zamandır? Neden?

Yararlı tablo

Ay	Faaliyet

Yararlı çizim

Her biri yılın 12 ayından birine denk gelmek üzere 12 bölüme ayrılmış bir daire. Burada, çeşitli faaliyetlerin aylara göre dağılımını gösterebiliriz.

Elde edilecek ürünler

Kısa açıklamalarla desteklenmek üzere, topluluğun (toplulukların) yıllık faaliyetlerini bir takvim üzerinde gösteren bir tablo veya çizim.

4. Üretim: Toprak Sahipliği

Ne demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Mikro bölgede veya topluluğun (toplulukların) nüfuz alanında varlığı tespit edilen TİB'lerin büyüklüğü ve toprak mülkiyeti biçimleri ile ilgili kısa bir tanımlama.

Neye yarar?

Yöredeki potansiyel toprak sahipliği problemlerinin ve olası çözüm yollarının belirlenmesi.

Nasıl yapılır?

Uzmanlık araştırması yoluyla veya problemi katılımcı teşhis çalıştayında tartışarak. Burada, istatistik tablo topluluk temsilcilerinin sağlayacakları yaklaşık verilerle doldurulur.

Yararlı sorular

Mikro bölgede hangi toprak mülkiyeti çeşitleri görülüyor?

Yöredeki toprak mülkiyeti son 20 yıl içinde nasıl bir oluşum geçirdi? Geçmişte bu yörede veya mikro bölgede büyük mülkler var mıydı?

Bu tür mülkler tarım reformu süreçlerinden etkilendi mi?

Küçük bir tarım işletmesinin ortalama büyüklüğü ne kadardır?

Özel mülkiyetteki, topluluğa ait, kira anlaşmaları ile alınan, devlet mülkiyeti altındaki veya hukuki olmayan yollardan (hukuki veya noter kaydı olmayan, aileden miras kalan) edinilen arazilerin yaklaşık büyüklüğü ne kadar?

Aileler topraklarını parçalamışlar mı?

Bu ne zaman olmuş?

Yöredekilerin toprak mülkiyeti ile ilgili hangi problemleri var?

Bir ailenin yeterince üretim satarak yoksulluktan kurtulmasını sağlayacak asgari TİB büyüklüğü ne kadardır? Topluluk veya mikro problemleri bölgedeki işletmelerin ne kadarı bu asgari büyüklükte?

Yararlı tablo

Topluluk	Özel Mülkiyet	Topluluk Mülkiyeti	Tapusuz edinim	Devlet arazisi	Toplam

Elde edilecek sonuçlar

Kısa bir analizle birlikte, mikro bölgedeki veya topluluğun (toplulukların) nüfuz alanı içindeki toprak mülkiyetine ilişkin istatistik tablo.

5. El Sanatları Üretimi

Ne demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Yöredeki veya mikro bölgedeki el sanatları faaliyetlerinin kısaca anlatılması.

Neye yarar?

Yöredeki veya mikro bölgedeki el sanatları ürünlerinin bir envanterinin çıkarılması ve bu üretimden en fazlasını elde etmek üzere kaliteyi arttıracak bir strateji geliştirilmesi.

Nasıl yapılır?

Bir çalıştayda, el sanatları ile uğraşan erkek ve kadınların temsilcilerinden ve bu konuda bilgili kişilerden olu-

şan bir komisyona görev verilir. Bu komisyon, yöredeki veya mikro bölgedeki en sanatları üretimi hakkında mümkün olduğu kadar fazla bilgiyi kağıda döker.

Yararlı sorular

Yöredeki veya mikro bölgedeki başlıca el sanatları ürünleri hangileri? Bu faaliyette kimler yer alıyor?

Bu ürünler sanatsal nitelikte mi, yoksa kullanıma mı yönelik?

Bu iş için gerekli hammaddeler nereden temin ediliyor? Bunları kim üretiyor?

Üretim sürecinin kısaca anlatılması.

Ürünler nasıl pazarlanıyor?

El sanatları ürünleri sipariş üzerine mi, yoksa kendiliğinden mi üretiliyor?

Bu ürünlerin pazarı ne kadar geniş?

Aile ekonomisine yönelik el sanatları üretiminden ayda ne kadar gelir elde ediliyor?

Elde edilecek sonuçlar

Yöredeki veya mikro bölgedeki el sanatları üretiminin başlıca özellikleri (gelire ve yerel istihdama katkısı bakımından).

6. Pazarlama ve Hasat Sonrası Faaliyetler

Ne demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Mikro bölgedeki ürünlerin paketlenme, nakliye ve pazarlama süreçlerinin kısaca anlatılması.

Neye yarar?

Küçük çiftçilerin, hasat sonrasında ürünleriyle ne yaptıklarının ortaya çıkarılması; buna, (varsa) kullanılan paketleme teknikleri ile üretilen ürünün satış noktalarına veya depoya götürülmesinde kullanılan araçlar da dahildir. Bu bilgiler, bu aşamada ve pazarlama sürecinde ortaya çıkan problemlerin kavranmasına da yardımcı olacaktır.

Problemler bilindiğinde, kayıplardan kaçınma ve yerel çiftçiler tarafından kullanılan paketleme, nakliye ve pazarlama tekniklerinde iyileştirme sağlama açısından bir strateji geliştirilmesi de mümkün olacaktır.

Yine bu bilgiler sayesinde, üretim girdilerinin, tüketim maddelerinin ve üretilen ürünlerin pazarlanmasına ve depolanmasına yönelik sistemlerin işleyişi de öğrenilecektir.

Nasıl yapılır?

Üretilen ürünlerin nakliye ve depolanmasına ilişkin sorulardan oluşan bir liste kullanılarak grup çalışması

yoluyla. Bu çalışmada, katılımcıların sorulara cevapları derlenecektir.

Yararlı sorular

1. Hasat sonrası yönetim ve uygulamalar

Hasat sonrası ürünler nasıl seçiliyor ve paketleniyor?

Satıştan önce ürünler üzerinde ne tür işlemler yapılıyor (seçme, yıkama, paketleme)?

Toplulukta (topluluklarla) ne tür depolama imkanları var? Bu imkanlara kaç üretici ulaşabiliyor? Tesisler ne durumda? Bunlara kim bakıyor?

Mesela yeşil sebze, bakliyat ve meyve gibi bozulabilir ürünlerin pazarlanmasında ne gibi problemlerle karşılaşılıyor?

Kalitesizlik veya hasat sonrası birtakım problemler sebebiyle ürün iadesi sıkça görülüyor mu?

Tarım ürünlerinin paketlenmesinde, nakliyesinde ve pazarlanmasında başlıca hangi problemlerle karşılaşılıyor?

Tarımsal ürün atıklarından yararlanmak üzere herhangi bir teknoloji (biyogaz tesisi, kimyevi gübre, vb.) kullanılıyor mu? Bunların yarattığı kirliliğe karşı başvurulan bir uygulama var mı?

2. Pazar erişimi

Tarım ürünleri genellikle nerede satışa sunuluyor?

Bu ürünleri kimler alıyor?

Büyük ve küçük baş hayvanlar nasıl pazarlanıyor?

Süt, peynir, yumurta vb. yan ürünler nasıl pazarlanıyor?

Bu ürünler nasıl naklediliyor?

Tohum, gübre ve hammaddelerin nakli ne kadar mal oluyor?

Üretilen ürünlerin nakli ne kadar mal oluyor?

Topluluklara erişimi sağlayacak yollar var mı?

Yollar ne durumda? Yıl boyunca trafiğe açık mı?

Pazarlama zincirinde ne kadar aracı yer alıyor?

Yöredeki veya mikro bölgedeki toplulukların üyeleri arasında küçük ölçekli tarım ürünleri ticareti ile uğraşanlar var mı?

Yörede üretilen ürünleri hammadde olarak kullanan tarıma dayalı sanayiler var mı?

Ürünü hasattan önce satın alan tüccar var mı? Varsa, bunun için ne kadar ön ödeme yapıyorlar?

Bölgede, toplulukların mesela organik tarım ürünü veya sertifikalı kereste gibi tercihli veya özel piyasalara erişimini sağlayabilecek kuruluşlar var mı?

3. Yerel fuarlar ve satışlar

Tarım ürünleri veya hayvanlar için en yakın fuar nerede ve ne zaman?

İlçede veya mikro bölgede pazar var mı?

Topluluklarda veya mikro bölgede yerel fuarlar hangi günde (günlerde) yapılıyor?

Kaç tane satış noktası var?

Bu satış noktalarında satılan başlıca ürünler neler?

Fuarlar nasıl düzenlenip yönetiliyor?

Pazarda yer için ücret veya vergi ödeniyor mu?

Ücret veya vergileri kim topluyor?

Toplananlar ne için kullanılıyor?

4. Temel girdiler ve ürünler

Üretim girdilerinin pazarlanma ve depolanma sistemi nasıl işliyor?

Tüketici mallarına ilişkin pazarlama ve depolama sistemi nasıl işliyor?

Mikro bölge girdiler açısından bütünüyle dışarıya bağımlı mı, yoksa yerel kaynakların daha iyi kullanılmasına yönelik teknolojileri geliştirmiş mi? (mesela, daha önceki hasattan kalan atıklar veya hayvan dışkılarıyla organik gübre üretimi gibi).

5. Fiyatlar

Ürün fiyatları aydan aya veya yıldan yıla önemli ölçüde değişiyor mu? Nasıl?

Yöredeki çiftçiler piyasa fiyatlarını nereden öğreniyor?

Üreticinin aldığı fiyatlarla en yakın pazarda veya kasabada tüketiciye satış fiyatları arasındaki fark ne kadar?

Elde edilecek sonuçlar

Hasat sonrası yönetim ve pazarlama süreci hakkında kısa bilgiler.

Nüfusun, yerel, bölgesel, ulusal ve ihracat pazarları ile aşağıdaki bakımlardan nasıl bir etkileşim içinde olduğu:

- girdi temini
- tarımsal atıkların kullanılması
- tüketici mallarının temini
- tarım ürünlerinin pazarlanması

Yararlı tablo

Tablo 1. Pazarlama modelleri					
Tarla ürünleri ve hayvancılık üretimi	Hasat sonrası işleme (paketleme ve depolama dahil)	Satış noktası ve alıcı tipi	Ödeme sistemi ve fiyat değişkenliği	Pazara erişim (taşıma, yollar) ve mesafe	Talep tahmini (güçlü, orta, zayıf)
Ürün 1					
Ürün 2					
Ürün 3					
Ürün 4					
Girdiler ve temel ürünler	Ürünlerin kaynağı	Satıcı tipi	Satın alma sıklığı	Ödeme biçimi ve kredi imkanları	Çiftçi satın alımının oranı
Ürün 1					
Ürün 2					
Ürün 3					
Ürün 4					

7. Kırsal Finansman Hizmetleri

Burada kastedilen nedir? Neler bu kapsama girer?

Yerel tasarruf ve kredi durumunun, yöredeki veya alt bölgedeki diğer kırsal finans hizmetlerinin analizine yönelik bir araç.

Neye yarar?

Yerel üreticilerin farklı finansal hizmetlere (kredi, tasarruf, transfer vb.) erişim durumunun, kredi almada karşılaştıkları çeşitli engellerin ve bu tür hizmetlerde aranan şartların (kefalet, faiz oranları, vade) değerlendirilmesi.

Nasıl yapılır?

Kredi konusunda bir dizi sorulara verilen cevaplardan oluşan bir liste ile yazı tahtasında veya kağıt üzerinde.

Yararlı sorular

Yerel ölçekte hangi finansal hizmetler var (kredi, tasarruf, transfer, vb.)?

Yerel üreticilerin yararlanabilecekleri hangi finansal hizmetler var?

Banka kanallı ve banka dışı finansal hizmetler resmi kaynaklardan (bankalar, STK'lar, kooperatifler, vb.) mı, yoksa gayri resmi (tefeciler, akrabalar, tüccarlar, sanayiciler, ihracatçılar) kanallardan mı sağlanıyor?

Yerel üretim için kredi bulmanın güçlüğü ne?

Yörede tasarruf-kredi toplulukları veya dernekleri var mı?

Toplulukta veya mikro bölgede, yakınında, kadınlara kredi veren faal bir kuruluş var mı?

Yöredeki veya mikro bölgedeki topluluğa (topluluklara) mensup aileler son birkaç yıl içinde kredi kullanmışlar mı? Bu kredileri hangi kurumlardan veya kişilerden almışlar? Halen kredi hizmetleri açısından karşılaşılan başlıca problemler neler?

Kredi miktarları, faiz oranları, kefalet ve geri ödeme konusunda ne tür düşünceler var?

Topluluk üyeleri arasında gayri resmi kredi ağları var mı? Bu ağlar nasıl işliyor? Faiz oranları ne kadar? Geri ödeme nasıl yapılıyor?

Yerel üreticiler, gelir düzeylerini yükseltecek gerçekçi fırsatlardan yararlanmak üzere kredi başvurusu yaptıklarında ne tür engellerle karşılaşılıyorlar (yollar, pazarlama kanalları, güvenceler, vb.)? Bu engeller nasıl aşılabilir?

Elde edilecek sonuçlar

Mikro bölgedeki veya topluluğun (toplulukların) nüfuz alanlarındaki kırsal finans hizmetleri hakkında kısaca bilgi.

- Kredi veren kuruluşların listesi
- Toplulukta (topluluklarda) finansal tasarruf ve/veya kredi hizmetlerine yönelik talep
- Bu hizmetlerden yararlanmanın önündeki başlıca engeller.

EK 4

YEREL KURUM VE KURULUŞLAR KILAVUZU

1. Yerel Kuruluşların Yönetme Kapasitesi

Ne demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Kuruluşların ve toplulukların, aşağıda belirtilen alanlardaki deneyim ve kapasitelerinin kısaca değerlendirilmesi:

- Kuruluşun işlevleri
- Yerel kalkınma projelerine veya diğer destek faaliyetlerine katılım
- İç uyumsuzlukların çözüme bağlanması
- Taahhütlerin yerine getirilmesi
- Yöre ve bölge halkını etkileyecek öneriler geliştirme.

Neye yarar?

Kuruluşların ve temsil ettikleri toplulukların güçlenmeye ihtiyaçları olup olmadığının, varsa bunun hangi alanlarda gerektiğinin belirlenmesi.

Nasıl yapılır?

Kolaylaştırıcılık görevini üstlenmiş bir kişinin eşgüdümünde, topluluk üyelerinin katılımıyla, kağıtlar üzerinde çalışarak toplu bir oturumda veya grup çalışmasında.

Yararlı sorular

Hangi yerel kuruluşlar var? Bu kuruluşlar hukuksal statüye sahip mi? İşlevleri farklı mı? Yerel kuruluşlar birden fazlaysa aralarında gerilim veya uyumsuzluk var mı?

Topluluğun (toplulukların) veya kuruluşun (kuruluşların) üyeleri kuruluş faaliyetlerinin finansmanına yardımda bulunuyorlar mı?

Kuruluşlar genel kurulları için ne kadar zaman ayırıyor?

Kuruluşların yönetim kurulları hangi sıklıkla toplanıyor?

Genel kurul ve diğer toplantılarda tutanak tutuluyor mu?

Bilanço hazırlanıp muhasebe kayıtları tutuluyor mu?

Bu kayıtlar elle mi, bilgisayarla mı tutuluyor?

Dış denetimler yapılıyor mu?

Bugün işbaşında olan yönetim kurulu ne zaman ve hangi vesileyle göreve geldi?

Düz üyeler yönetimin performansını nasıl ve ne tür mekanizmalarla değerlendiriyor?

Topluluk işleri hangi sıklıkla yapılıyor?

Bu işlere kimler katılıyor?

Hangi işler topluca ve ücretsiz yapılıyor?

Kuruluşlar ve temsil ettikleri topluluklar kalkınma projelerini veya programlarını yürütmeye deneyim sahibi mi?

Kuruluşların veya toplulukların kendi yerel teknisyenleri ve geliştiricileri var mı?

Bunlara ücret ödeniyor mu? Ödeniyorsa, bu para nereden geliyor?

Bütün kuruluş üyelerini etkileyecek önemdeki kararlar nasıl alınıyor?

Topluluk üyeleri önderlerinin çalışmalarını denetleme hangi mekanizmalara sahip?

Elde edilecek sonuçlar

Mikro bölgenin sosyal sermayesinin ve/veya toplulukların ve bunları bir araya getiren kuruluşların yönetme kapasitesi ile ilgili özet bilgiler.

Farklı toplulukların, birimlerin ve yerel kurumların yerel kalkınma planında yer alan hedefleri ve faaliyetleri yaşama geçirme bakımından ihtiyaç duydukları eğitim ve teknik yardım/kurumsal güçlenme alanlarının belirlenmesi.

2. SWOT Analizi: Topluluğun Güçlü Yanları, Zaafları, Fırsatları ve Tehditler

Ne demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Topluluğun (toplulukların) veya kuruluşun (kuruluşların) başlıca güçlü yanlarını (S-strengths), zaaflarını (W-weaknesses), önlerindeki fırsatları (O-opportunities) ve karşılaştıkları tehditleri (T-threats) ortaya döken bir tablo.

Neye yarar?

SWOT tablosu, topluluğun (toplulukların) veya kuruluşun (kuruluşların) mevcut durumunun kısaca değerlendirilmesini; bu arada zaaflar ve tehditlerin önemini azaltırken güçlü yanlardan ve fırsatlardan daha iyi yararlanılmasını sağlayacak bir stratejinin geliştirilmesini mümkün kılar.

Geliştirilen bu strateji sayesinde, kuruluşların yönetme kapasitesi açısından nerelerde iyileşme gerektiği ortaya çıkar.

Nasıl yapılır?

Güçlü yanları, zaafları, fırsatları ve tehditleri ortaya koyan dört bölüme ayrılmış bir kağıtla genel katılımlı bir toplantıda veya grup çalışmasında.

Bu tabloyu hazırlarken, güçlü ve zayıf yanların içsel, fırsatlar ve tehditlerin ise dışsal olduğu unutulmamalıdır.

Yararlı sorular

Topluluğun veya kuruluşun en olumlu yanları neler? (güçlü yanlar)

Neden en olumlu olanlar bu yanlar?

Topluluğun veya kuruluşun en olumsuz yanları neler? (zaaflar)

Neden en olumsuz olanlar bu yanlar?

Şu an için topluluğun veya kuruluşun karşı karşıya olduğu olumlu dışsallıklar veya fırsatlar neler? Bunlar nereden kaynaklanıyor?

Topluluğun veya kuruluşun karşı karşıya olduğu olumsuz dışsallıklar veya fırsatlar neler? Bunlar nereden kaynaklanıyor?

Yararlı tablo

Topluluğa veya kuruluşa ilişkin SWOT analizi	
S	
W	
O	
T	

Elde edilecek sonuçlar

- Topluluğa (topluluklara) veya kuruluşa (kuruluşlara) ilişkin bir SWOT analizi tablosu.
- Yönetime ve yerel kalkınmaya ilişkin önerilerini yaşama geçirebilmeleri bakımından, yerel topluluklarda, kuruluşlarda ve kurumlarda güçlendirilmesi gereken yanların belirlenmesi.

3. Sosyo-Bölgesel Paydaşlar (İlgi Grupları)

Ne demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Mikro bölgede var olan çeşitli ilgi gruplarının, derneklerin veya kuruluşların özeti.

Neye yarar?

Mikro bölgedeki veya topluluktaki çeşitli ilgi gruplarının rollerinin ve faaliyetlerinin ortaya çıkarılması. Mesela: mahalleler, çalışma grupları, gençlik kulüpleri, kooperatifler, tarım işçilerinin kuruluşları, kadın kuruluşları, veli kuruluşları, dinsel kuruluşlar, tasarruf ve kredi kuruluşları, sulama kurulları, yerel kalkınma komiteleri, vb.

Nasıl yapılır?

Kolaylaştırıcı olarak görev yapan kişinin eşgüdümünde grup halindeki bir çalışmada; bir kağıt kullanarak ve herkesin katılımıyla.

Yararlı sorular

Toplulukta (topluluklarda) veya mikro bölgede hangi ortak ilgi veya faaliyet grupları bulunuyor?

Toplulukta (topluluklarda) veya mikro bölgede hangi kadın kuruluşları faal? Ne kadar üyeleri var? Amaçları neler? Diğer yerel paydaşlarla ve/veya topluluklarla ne tür ilişkiler içindeler?

Toplulukta (topluluklarda) hangi dinsel kuruluşlar var? Bu kuruluşlarla topluluklar arasındaki ilişkilerin niteliği ne?

Yörede hangi gençlik kuruluşları var? Ne tür faaliyetler içindeler? Bu kuruluşlarla topluluklar arasındaki ilişkilerin niteliği ne?

Yörede başka hangi kuruluşlar var? Bu kuruluşlarla topluluklar arasındaki ilişkilerin niteliği ne?

Yöredeki topluluk (topluluklar) ile ilgi grupları arasında uyumsuzluk var mı? Varsa buna yol açan ne? Bu uyumsuzluklar nasıl çözüme bağlanabilir?

Yararlı tablo

Tablo 1. Yöredeki veya mikro bölgedeki ilgi grupları			
Kuruluş ve ne zaman kurulduğu	Gerçekleştirilen faaliyetler	Yerel kalkınmadaki yeri veya işlevi	Yöredeki üye sayısı

Yararlı çizim

Mikro bölgedeki toplulukların bir haritası veya şeması. Topluluklar içinde yer alan çeşitli ilgi gruplarının sembollerle gösterilmesi.

Elde edilecek sonuçlar

Topluluklarda yer alan ilgi grupları hakkında kısa bilgi.

Topluluklarda veya mikro bölgede faaliyette olan çeşitli ilgi gruplarının mekan bakımından dağılımını gösteren bir harita veya şema.

Herhangi bir istisna gözetmeden ilgi grubu önderlerinin katılımcı teşhis ve yerel/bölgesel kalkınma planı hazırlama çalışmalarına katılmak üzere davet edilmelerinde temel oluşturacak bir liste.

4. Yörede Kalkınma Kurumlarının Varlığı

Ne demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Topluluğun (toplulukların yerleşik oldukları mikro bölgede faaliyet gösteren kamu kalkınma kurumlarının, özel kuruluşların ve STK'ların özeti.

Neye yarar?

Bu kuruluşların gerçekleştirdikleri veya gerçekleştirmeye karar verdikleri faaliyetlerin, STK'ların benimzedikleri politika ve kalkınma yaklaşımının ve yörede çalışan kamu kurumlarının belirlenmesi; bu bilgiler temelinde, bölgesel veya yerel kalkına planında belirlenen amaç ve hedeflere yapılabilecek potansiyel katkıının belirlenmesi.

Nasıl yapılır?

Kolaylaştırıcı olarak görev yapan kişinin eşgüdümünde tam katılımlı veya grup halindeki bir çalışmada; bir kağıt kullanarak ve herkesin katılımıyla.

Yararlı sorular

Yörede varlığı önem taşıyan kamu (devlet) kuruluşları, yerel yönetimler, özel firmalar ve STK'lar neler?

Bu sayılanların her biri hangi sektörlerde faaliyet gösteriyor? Bugüne dek hangi önemli çalışmalarını gerçekleştirmişler veya halen gerçekleştiriyorlar?

Bu kuruluşlarda yönetici konumunda olan kişiler, uyguladıkları proje ve programlarla ilgili karar süreçlerine çeşitli örgütlenmelerin de katılması konusunda ne düşünüyorlar?

Topluluğun (toplulukların) üyeleri bu kuruluşların çalışmalarını nasıl değerlendiriyor?

Yararlı tablo

Tablo 1. Yöredeki kalkınma kurumları ve faaliyetleri			
Kurum	Hangi faaliyetleri gerçekleştirdiği	Kiminle çalıştığı	Karar sürecine katılım

Yararlı çizim

Tam ortada topluluğu veya mikro bölgeyi temsil eden bir daire. Bunun çevresinde, çeşitli kalkınma kurumlarını temsil eden halkalar.

Eğer kurum bölgede güçlü bir varlığa sahipse daire geniş, diğer durumda ise dar çizilir. Eğer bu kurum bütün faaliyetlerini toplulukla (topluluklarla) belirli bir eşgüdüm içinde yürütüyorsa, bu halka ile topluluğu veya mikro bölgeyi temsil eden daire arasında bunları birleştiren kalın bir çizgi çizilir. Eğer az sayıda faaliyetin eşgüdümü sağlanıyorsa, iki daire arasında ince veya kesikli çizgi çizilir. Nihayet, eğer kurum topluluk veya mikro bölge ile çalışmıyorsa, varlığı ise salt "hipotetik" kalıyorsa, o zaman çizgi de çizilmez.

Ayrımları farklı renkler kullanarak da gösterebiliriz.

Elde edilecek sonuçlar

Yörede çalışan kalkınma kurumlarının sektörlere göre özet dökümü.

Kalkınma kurumlarının ne yaptıklarını, topluluk veya mikro bölge ile ne tür ilişki içinde olduklarını gösteren bir tablo veya çizim.

Bölgesel veya yerel kalkınma planındaki işlevlerini tanımlama bakımından, yörede veya mikro bölgede çalışan kalkınma kurumlarının bir kaydı.

EK 5

SOSYAL VE ÜRETKEN ALTYAPI İLE İLGİLİ KILAVUZLAR

1. Sosyal Altyapı ve Temel Hizmetler

Ne demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Çalışmaların gerçekleştirildiği belirli bir bölge veya alt bölgede mevcut sosyal altyapı tesisleri ile temel hizmetlerin bir özeti.

Neye yarar?

Toplulukların ve yerel üreticilerin, sosyal altyapı ve temel hizmetler anlamında nelere sahip olduklarının ve ihtiyaçların basit bir yoldan gösterilmesi.

Nasıl yapılır?

Geniş katılımlı bir toplantıda veya grup çalışmasında, sosyal altyapı ve temel hizmetlere ilişkin soruların yer aldığı listeler hazırlanır. Bunun ardından, katılımcıların bu sorulara verdikleri cevaplar derlenir.

Yararlı sorular

1. İnsanlar tarafından kullanılacak su

Topluluklardan kaç tane şebeke suyuna sahip, kaç tane değil? Şebeke suyu tesisatla evlere kadar geliyor mu? Her aile bu hizmet için ne kadar para ödüyor?

2. Atıkların tasfiyesi

Ailelerden kaçının helası ve kanalizasyon bağlantıları var, kaçının yok?

3. Elektrik

Kaç aile elektrikten yararlanabiliyor?

4. Telefon

Kaç ailenin telefon bağlantısı var?

5. Yerel okullar

Bu okullar nerelerde? Okullarda kaç derslik var? Donanımları nasıl? Okulların inşasında uygun malzemeler kullanılmış mı? Mevcut okullar kaç topluluğa hizmet veriyor?

6. Topluluk merkezleri

Nerelerde bulunuyor?

7. Diğer sosyal altyapı tesisleri

Bunlar neler? Nerelerde bulunuyor?

8. Sağlık merkezleri ve sağlık hizmetleri

Yörede kaç tane sağlık merkezi, sağlık evi veya ilk yardım noktası var? Bunların yerleri?

Ayda veya yılda kaç kişi sağlık merkezlerine başvuruyor?

Hamilelikleri sırasında kadınlara ne tür bir bakım sağlanıyor?

Çocuklara hangi aşılar yapılıyor?

Ciddi hastalıkları olanlar nerede tedavi ediliyor?

Yerel sağaltıcılar hastalara doktorlara göre daha farklı bir tedavi mi uyguluyor? Hastalanan kişiler nereye gittiklerinde kendilerini daha rahat hissediyor? Neden? Hangi kişiler, hangi hastalıklarda iyileştirme güvencesi verebiliyor? Neden?

Yöredeki belli başlı tıbbi bitkiler neler ve bunlar nerelerde kullanılıyor?

Yararlı tablolar

Tablo 1. Temel hizmetlerin bulunabilirliği

Topluluk	Erişim yolu	Şebeke suyu	Elektrik bağlantısı	Helalar	Telefon

Tablo 2. Yerleşik altyapı

Topluluk	Sağlık merkezi	Yerel okul	Topluluk merkezi	Cami	Köy odası

Tablo 3. Okul inşası

Okul (topluluk)	Derslik sayısı	Zemin	Duvarlar	Çatı

Elde edilecek sonuçlar

Toplulukların veya mikro bölgenin sahip olduğu altyapı ve temel hizmetlerin kapsamını gösteren bir veya birkaç istatistik.

Toplulukların yararlanabildikleri hizmetlerin kalitesine ilişkin kısa bir açıklama.

2. Üretken Altyapı

Ne demektir? Neleri ilgilendirmektedir?

Toplulukların veya mikro bölgenin nüfuz alanı içinde mevcut üretken altyapı tesislerinin ve üretim hizmetlerinin bir özeti.

Neye yarar?

Toplulukların ve yerel üreticilerin, üretken altyapı ve üretim hizmetleri anlamında nelere sahip olduklarının ve ihtiyaçların basit bir yoldan gösterilmesi.

Nasıl yapılır?

Geniş katılımlı bir toplantıda veya grup çalışmasında, üretken altyapı ve üretim hizmetlerine ilişkin yararlı soruların yer aldığı listeler hazırlanır. Bunun ardından, katılımcıların bu sorulara verdikleri cevaplar derlenir.

Yararlı sorular

1. Elektrik

Ailelerin kaçısı bu hizmetten yararlanıyor, kaçısı yararlanmıyor?

Mevcut elektrifikasyon tarımsal işler için gerekli donanımı çalıştırmaya yetecek düzeyde mi?

2. Erişim yolları

Her bir topluluğa ve bu topluluğun üyelerine ait tarım arazilerine nasıl erişilebiliyor?

Her topluluk en yakın kente ne kadar mesafede?

Toplulukların erişim yollarında araçlar da çalışabiliyor mu, yoksa bu yollar yalnızca hayvanların geçişine mi uygun? Yolların, asfalt, stabilize, şose vb. vasıf durumu ne? Yolların bakım durumu ne? Kışın bu yollar kullanılabilir mi? Yolların bakımı kimin sorumluluğunda ve bu sorumluluk nasıl yerine getiriliyor?

3. Pazarlar

Pazarlar nerelerde kurulu? Toplulukta kaç satış noktası var?

4. Depolama merkezleri

Bunlar nerelerde? Depolarda hangi ürünler muhafaza ediliyor? Bunlar kullanılıyor mu, kullanılmıyor mu?

5. Sulama kanalları ve arkları

Menşee, uzunluk, kapasite, akış, inşa edildikleri malzeme, sulama sistemlerinin etkilediği alan.

6. Tarımsal iş tesisleri

Bunlar nerelerde var? Donanımları nasıl? İyi kullanılıyorlar mı?

7. El sanatları merkezleri

Bunlar nerelerde var? Donanımları nasıl? İyi kullanılıyorlar mı?

8. Diğer yapılar

Hayvancılık merkezleri, peynir imalathaneleri, ahırlar vb.

Yararlı tablolar

Tablo 1. Üretken altyapı				
Topluluk	Ark veya Kanal	Depolama merkezi	Pazar	Hayvan besi merkezi

Tablo 2. Sulama arki veya kanalı				
Ad	Topluluk	Menşee	Uzunluk	Hat uzunluğu

Tablo 3. Erişim yolları		
Topluluk	Yol tipi	Uzunluk

Elde edilecek sonuçlar

Toplulukların veya mikro-bölgenin üretimine yönelik üretken altyapının ve destek hizmetlerinin kapsamına ilişkin bir veya daha fazla istatistik tablo.

Toplulukların yararlanabildikleri üretim altyapısının ve üretim hizmetlerinin kısa anlatımı.